

O'ZBEKISTON TALABASI

2024.7. № 7(18)

**KITOB
O'QIMASLIK
FAHRMI?**

3030-3656

**ASLIMIZDAN
UZOQLASHUV**

SAYQAL-U SARGUZASHTLAR DAVRI

O'qishning ilk kunidayoq anglamim shu bo'ldiki, men mashaqqatli biryo'lga chiqdim.

Bu ilm yo'lida natijalarga erishish oson bo'lmasligi aniq. Meni kutib turgan to'rt yillikdan umidlarim katta.

"ANGLASH: AKTYORMISAN - O'RNING TOP!"

Nafaqat hayvonot bog'i, bozorlar, metro, ruhiy kasalliklar shifoxonasi va aholi gavjum joylarda ham kuzatuv amaliyotlarini o'taymiz. Bu jarayonlar aktyor uchun obrazga moslashishdagi ilk saboqlar hisoblanadi.

"TARAQQIYOTI-YU TANAZZULIGA DAXLDORMIZ..."

Henri Fordning "Halol ishlash degani bu - seni hech kim kuzatib turmaganda ham o'z ishingni sidqidildan astoydil bajarishingdir" degan mashhur gapi bor. Biz bir necha soatlarni ish joyimizda o'tkazishimiz mumkin, lekin bu biz va ish beruvchi uchun qanchalik samarali?

TA'ZIM

O'lay agar, ko'nglimga yomon niyat kelgani yo'q! Faqat uning tengsiz husniga oddiy bir jo'n odam sifatida lol bo'lib turibman, xolos! Juvon nimanidir olib chiqib ketdi. Shundagina bu yerga qanday kelib qolganimni o'yladim.

MEHR-U NAFRATINI AYAMAY...

U hech kimdan hayiqmay, achchiq bo'lsayam to'g'ri gapni ayta olardi. Ko'ngil olamiga hech kimni kiritmasdi. O'ylaymanki, buning o'z sabablari bor edi. Shunday bo'ladiki, ba'zilar ko'p gapirib, yuragini hadeb bo'shataveradi-da, keyin o'zida hech narsa qolmaydi

"NODONLIK VA ISHONCH MUVAFFAQIYATNI KAFOLATLAYDI..."

Yaxshi tarbiya - bu o'zimiz haqida qanchalik ko'p o'ylashimizni va boshqalar haqida qanchalik oz o'ylashimizni yashirish san'atidir.

"ISMINGIZNI ERKALAB..."

Bulut g'olib - kun xira juda, Soyam sekin mendan yiroqlar. Qashqadaryo bir chekkasida, Ko'ngil qurg'ur sizni so'roqlar...

O'ZBEKISTON TALABASI

Ma'naviy-ma'rifiy, ommaviy-uslubiy metodik jurnal

Bosh axborot hamkorimiz
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

Jamoat kengashi
Isajon SULTON
Alisher SHODMONOV
Ravshan ERMATOV
Olim TOSHBOYEV
Dilorom KARIMOVA
Nodir JONUZOQ
Nazokat AZIM
Abduvali XOLIQOV
Kamoliddin O'RINBOYEV
Gulmira MUSAJONOVA
Jenisbek PIYAZOV
Ayub SHAHOIDDINOV
Iqbol QO'SHSHAYEVA
Bahrom IRZAYEV
Shahobiddin SHARIPOV

Muassis
"INTEGRATION CENTR UMID" MCHJ

Direktor
Chorshanbi XOLMATOV

Bosh muharrir
Sirojiddin IBROHIM

Navbatchi muharrirlar
Otash YASHIN
Maqsad OBIDJON

Jurnal tahririyat kompyuter markazida
terildi va sahifalandi

Sahifalovchi-dizayner
Rahmatjon YUNUSOV

Bir yilda 10 son o'zbek, qisman ingliz va rus
tillarida chop etiladi. 2022-yil 11-mayda
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot va
ommaviy kommunikatsiyalar agentligida
1590-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Obuna indeksi: 1393. Adadi: 2500 nusxa.

Jurnalda e'lon qilingan materiallardagi dalil
va raqamlarga mualliflar javobgar. Muallif
fikri tahririyat nuqtai nazaridan farq qilishi
mumkin.

Tahririyat manzili: Toshkent shahri Chilonzor
tumani Novza ko'chasi 14-uy.

"Invest Book" bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Uchtepa tumani Foziltepa ko'chasi
12-B uy.

18.09.2024-yilda chop etishga ruxsat berildi.

Jurnal obunasi, sotuvi hamda reklama
xizmati yuzasidan
+99891 077 75 75
raqami orqali ma'lumot olishingiz mumkin.

Maqolalar quyidagi manzil orqali qabul qilinadi:
@uzb_talabasi

MUNDARIJA

KITOB O'QIMASLIK FAXRMI?... 02

SAYQAL-U SARGUZASHTLAR
DAVRI 06

UVOL BO'LGAN UMR 09

"TARAQQIYOTI-YU TANAZZULIGA
DAXLDORMIZ..." 14

YOT RAKURSDAGI MANZARALAR
(TURKUM) 22

TALABALAR, AMAL QILING! 26

ARZON VA SIFATLI TAOM
HOZIRLAYMIZ 28

MEHR-U NAFRATINI
AYAMAY... 30

BAHODIR JOVLIYEV: "ISMINGIZNI
ERKALAB..." 38

GATES CAMBRIDGE
SCHOLARSHIP 40

SLEEP PROBLEMS IN
STUDENTS 42

TA'LIM KREDITIDAGI
CHEKLOVLAR.... 44

SAID AHMAD.
TA'ZIM 46

DILZODA MIRZAYEVA:
"AXBOROT MAYDONIDAGI YANGI
"ULOQCHI"LAR..." 52

TENTAKKA QUVA BIR TOSH? 56

MARK TVEN: "NODONLIK VA
ISHONCH MUVAFFAQIYATNI
KAFOLATLAYDI..." 58

ABROR BOBONAZAROV: "ANGLASH:
AKTYORMISAN - O'RNING TOP!" 62

AFSONA VA HAQIQAT
ORALIG'IDA 68

ASLIMIZDAN UZOQLASHUV 70

KITOB O'QIMASLIK QIYINMI?

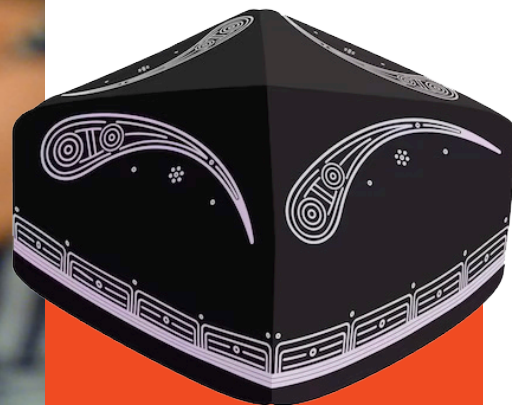
Shunday odamlarni
axtaringki, ular bilan
suhbat qilmoq yaxshi
kitob o'qimoqqa
barobar bo'lsin. Shunday
kitoblarni axtaringki,
mutolaasi faylasuflar
suhbatiga teng bo'lsin.

**Abul Hasan Marzubon
o'g'li Baxmanyor**

Kitobning inson hayotida qanchalik ahamiyatga egaligini uni o'qigan va anglagan odam tushunadi. Anglamagan odam esa bu haqda umuman fikrga ega bo'lmaydi. Va yoki kitobga, ilmga umuman qarshi, kitobni butunlay foydasiz, deb hisoblaydigan insonlar ham, afsuski, jamiyatda uchraydi.

Ko'pchilik, afsuski, kitob o'qishni bilmaydi va ko'p kishilar nima uchun o'qiyotganini tuzukroq tushunib ham yetmaydilar. Ba'zilar buni savodli bo'lishning qiyin, biroq yagona yo'li, deb biladi. Ularning fikricha, har qanday kitob kishini "o'qimishli" qila oladi. Boshqa birovlar uchun esa o'qish, bu – dam olish, shunchaki vaqtni o'tkazish va ularga nimani (maqola, roman, she'r, xabar va hokazo) o'qish baribir, zerikarli bo'lmasa bas. Shunchaki dam olish, vaqt o'tkazishni istagan va "o'qimishli" bo'lish haqidagina qayg'uradigan o'quvchi kitobdagi dilni poklovchi, kishini ruhlantiruvchi qandaydir noma'lum bir kuchni sezadi. Biroq bu kuchni u aniq tasavvur etolmaydi va baholay ham olmaydi. Bunday kitobxon tibbiyotdan mutlaqo be-xabar bemorga o'xshaydi, ya'ni aynan qaysi dori kerakligini anglamasdan, har bir qutichadagidan tatib ko'ra boshlaydi.

IKKALA TOMONDAN BUNI NIMA QILASIZLAR, QAYERDAN OLDILARING, QANCHAGA OLDILARING, DEGAN SAVOLLAR YOG'ILIB KETDI

Agar insonga kitob quvonch va alam, shijoat hamda ruhiy tazarru olib kelmasa, jahon adabiyoti tarixini bilishdan ma'no yo'q. Fikr-mulohaza qilmasdan o'qish – xushmanzara tabiat qo'ynida ko'zni bog'lab yurmoq demak. Biz o'zimizni va turmushimizni unutish uchun emas, balki hayot jilovini yana-da ongliroq ravishda anglash uchun o'qishimiz kerak.

Kitob mustaqil bo'lmagan kishilarni yana ham ma'naviy zaiflash-tirish uchun yozilmaydi, bundan tashqari, undan ba'zan noqobil odamlarga arzon-garov manzara hamda osongina o'zgartirilgan hayotni ko'rsatish uchun ham foydalanish mumkin, albatta. Kitoblar insonni hayotga yo'llagandagina foydali. Agar kitob o'quvchiga oz bo'lsa-da kuch-g'ayrat, shijoat, ma'naviy poklik baxsh etmasa, mutolaa uchun sarf etilgan har bir soat behuda va besamar qolareradi. Loqayd kishilar uchun kitob o'qish shunchaki ovunish bo'lishi ham mumkin. Aksincha, kitob bilan juda jiddiy munosabatda bo'lish zarur. U uyqu dorisi emaski, uxlash uchun o'qilsa!

Asl o'quvchi asar mazmuni yoki shaklini qanchalik qadrlasa, uning haqiqiy, yana-da muhimroq qadr-qimmatini ham shunchalik yuqori baholaydi. Ba'zi odamlar bolalarga o'xshab, har bir narsaning ehtimol o'n yoki yuz mazmun-mohiyati, ahamiyati va qadr-qimmati borligini yaxshi biladi. Ular kitobga ham xuddi shunday munosabatda bo'lishadi. Ammo shunday kitobxon bo'ladiki, u hech kimga o'xshamaydi. U o'z mutolaa saltanatida mutlaq hokim, hukmdordir. U kitobdan na ma'rifat izlaydi, na vaqtichog'lik. Kitobga borlig'ini baxshida etadi. U biror faylasufning asarini unga ishonib, ta'limotini o'rganib olmoq yoki uni tanqid qilib, unga qarshi harakat qilmoq uchun o'qimaydi, biron-bir shoirni dunyoning qanday yaralganini tushuntirib berishi uchun mutolaa qilmaydi. Yo'q, u hamma narsani o'zi tushunadi, o'zi anglay oladi. U, ta'bir joiz bo'lsa, komil inson. U hamma narsa bilan o'ynasha oladi: muayyan bir nuqtai nazar, qarash, fikr, tasavvur. Hamma narsani o'yinga aylantirishdan ham ko'ra foydaliroq va samaraliroq boshqa hech narsaga hojat qolmaydi.

Agar bunday o'quvchi kitobdan biron-bir sentensiya, ya'ni hikmatli so'z, dono gap, hikmat topib olsa, eng avvalo, topilmaning astar-avrasini ag'daradi. U ma'naviyat sohasidagi har qanday fikr, qarash, nuqtai nazar qutb ekanligini va unga qarama-qarshi xuddi shunday zo'r qutb ham mavjud ekanini azaldan yaxshi biladi. Shunday qilib, biz duch kelgan narsani – roman, grammatika, bosmaxona namunalarini va boshqa har qanday narsani o'qiyverishimiz mumkin. Fantaziyamiz va assotsiativ qobiliyatimiz munosib darajada bo'lgan paytda ham biz baribir qog'ozdagi bitiklarni o'qimayotgan, lekin shu asnoda o'qiganlarimizdan bizga yog'ilib turgan nurafshon yog'dular, istak, niyat va mayllar oqimida suzayotgan bo'lamiz. Ular sahifalar, matnlar bag'rida, shu bilan birga, bosma harflar terilgan ustunchalarda ham ko'rinishi mumkin. Hattoki, gazetada bosilgan e'lon ham yangilik.

BUTUN MAMLAKATDA BIZDAN BOSHQA O'QIYDIGAN ODAM YO'QDAY EDI

Endi diqqat qiling! Men bilan bo'lgan bir voqeani hikoya qilib beray. Har bir narsaning yomon tomoni bo'lganidek, jamiyatimizda kitobga umuman loqayd va yoki butunlay qarshi bo'lgan insonlar ham uchrab turarkan.

Bir kuni qadrdon akamiz bilan Chorsuga yo'limiz tushdi. Tanish sahhofdan yigirmadan oshiq eski kitoblar olganmiz, ikki dasta qilib ko'tarib yurgandik. Zahmatkash xalqimiz ko'z o'ngida bu kitoblarni oshkora ko'tarib yurishimizdan nimadir sodir bo'lishini oldindan sezgandim. Haqiqatan...

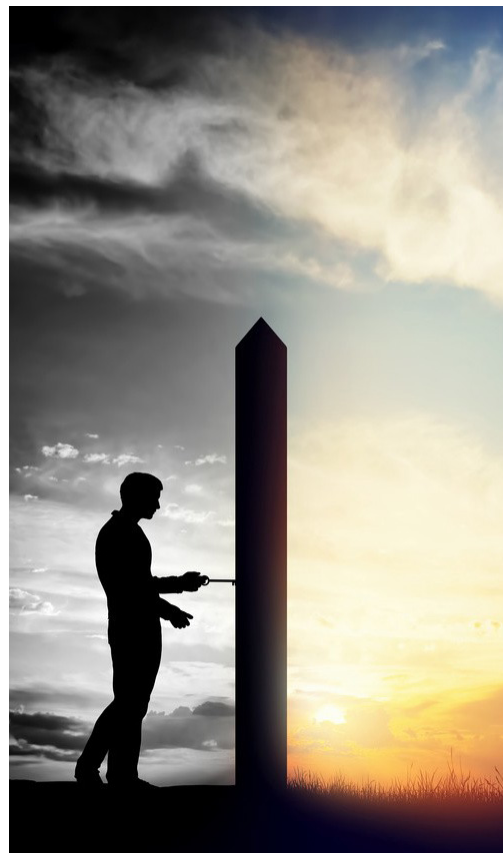
Pichoq charxlash uchun ustaxona qidira-qidira oxiri topdik. Charxchilar ikki kishi edi, biri yoshi kattaroq, biri o'rta yoshlardagi... Kichkinasi pichog'imizni charxlab bo'lgandan so'ng biz stol ustiga qo'ygan ikki dasta kitobga qayerdanam ko'zi tushib, o'ta ajablendi. Sherigiga imladi. Ikkala tomondan buni nima qilasizlar, qayerdan oldilaring, qanchaga oldilaring, degan savollar yog'ilib ketdi. Akamiz o'qish uchun oldik, o'rtoqlar, o'qiymiz, degan gapni qayerdanam aytib qoldilar, haligilar xuddi boshqa dunyoga tushib qolganday va bu dunyoda umri davomida uchratishni tasavvur ham qilmagan mavjudotlarini uchratganday hayron qolishdi. Xuddi biz kitob o'qish bilan qotilik yoki uyat bir ish qilayotganday va butun mamlakatda bizdan boshqa o'qiydigan odam yo'qday edi ularning nazdida.

Keyin esa biz “aybdorlar”ni battar so‘roqqa tuta boshlashdi. Bularni o‘qib qayerda ishlashimiz, bitta kitobni qancha vaqtda o‘qib bo‘lishimiz, bundan nima topishimiz ularni juda qiziqtirardi. Biz “aybimiz”ni yuvish uchun filologiyada o‘qishimizni aytganimizdan keyin biri yumor qilaman deb o‘yladi, shekilli, “Haa, bir-biriga to‘g‘ri kelmaydigan gaplarni”, dedi mag‘rurona. Bu odam filologiya bilan falsafani chalkashtirgandi. Biz yuqorida yoshi katta, mo‘ysafid deganimiz meni yonimga kelib kitoblarni ushlab-ushlab ko‘ra boshladi. Umrimde birona kitob o‘qimaganman, dedi basharasini tirjaytirib, xuddi fidoyi ish qilganday. Men jiddiy qiyofada unga burildim: “Mening otam ham birona kitob o‘qimagan...” Bu gapimda kitob o‘qimaganlik juda zo‘r ish emas va bu yurtida umrida kitob o‘qimagan bitta sen emas, oilada ota kitob o‘qimaydi degani farzand ham kitob o‘qimaydi degani emas, kabi bir qancha “ta‘nakor ma’nolar” bor edi...

Bir kun avval Navoiyning tug‘ilgan kuni edi. Men yo‘lda bular adabiyotni qanday tasavvur qilargan ekan, kitobga shunday munosabatda bo‘lganlar yana qancha ekan bizning yurtida, degan har xil o‘y-xayollar bilan yo‘limda davom etdim...

Diyorbek MAHMUDOV

SAYOAL-U SARGUZASHTLAR DAVRI

Ruxsoraxon OBIDOVA,
talaba:

**BUGUN YURTIMIZ
OILY TA'LIM
MUASSASALARI
KO'PLAB
YOSHLARGA O'Z
ESHIKLARINI
OCHMOQDA.
ABITURIYENTLIK
MASHAQQATLARINI
ORTDA QOLDIRIB,
OLTIN DAVR BILAN
YUZLASHGAN
YOSHLARNING
TALABALIK
TAASSUROTLARI
HAQIDAGI
FIKRLARI BILAN
QIZIQDIK.**

– Kechagina talabalikni orzu qilgan qizaloq bugun shu orzular ichida yashashni boshladi. Ilk kunlardan olgan taassurotlarim bugungacha bo'lgan tasavvurlarimga to'liq mos kelmasa-da, xulosalarim ijobiy.

Avvaliga hashamatli dorulfunun, notanish chehralar, yangi muhitga ozroq ko'nika olmadim. Ammo kursdoshlarim bilan tanishib olganimdan so'ng anchayin yengillik sezdim. Talabalik – imkoniyat, xos auditoriya, bir maqsaddagi insonlar sening ham shu maqsad yo'lida imkoniyatlaringni oshiradi. Lekin mana shu xos auditoriya ichida ham muhit har doim barqaror bo'lavermaydi. Aytmoqchimanki, inson ko'nikuvchanlikka moyil xilqat. Shu sababli talabalik davrida ilmda tirishqoq, izlanuvchan insonlar bilan do'st bo'lish muhim. Yoki qarama-qarshi muhitga ko'nika boshlaysan kishi...

Hozircha eng birinchi maqsadim – universitetni muvaffaqiyatli tamomlash! Biroq faqat o'qish bilan cheklanib qolmoqchi emasman. Amaliyotga e'tibor qaratishni, turli loyihalarda ishtirok etishni va universitetdagi tadbirlarda faol bo'lishni ham maqsad qilganman. Bu yillar davomida nafaqat kasbinga oid bilimlarni, balki hayotiy ko'nikmalarni ham egallashni istayman.

Hosilbek ISKANDAROV,
talaba:

– So‘nggi 1 oy ichida hayot yo‘limda talaygina o‘zgarishlar bo‘ldi. Negaki, bu qisqa mudatda men uzoq yillik mehnatlarim samarasi o‘laroq yana-da unutilmas lahzalarga erishdim. Bir nech yillar avval ilk urinishdayoq o‘zim yoqtirgan universitetning talabasiga aylanishim yetti uxlab tushimga ham kirmagan edi. Qadamimizni ushbu ilm maskaniga yetkizgani uchun Allohga benihoya shukronalar aytaman. Talabalikka tavsiya etilgan kunimdan boshlab, menga ishonch bildirgan yaqinlarim hamda ota-onamning ko‘zidagi quvonchni so‘z bilan aytib berishning ham imkoni yo‘q. Ayniqsa, 9-sentabr kuni o‘tkazilgan tadbirda boshlovchilarning universitetim nomini baralla aytganidagi hayajon, ustozlarimizning tabrikleri ko‘nglimdagi faxr tuyg‘usini yuksaltirdi desam, yolg‘on bo‘lmaydi.

Binobarin, endi talabalikning oltin davri va uning zavqini tuyayotgan bo‘lsam-da, ammo 1 oy oldingi talabalik haqida surgan xayollarimga chinakam mos kelmayotganligi meni ajablantirib qo‘ydi. Axir ayitishadi-ku “Ming marta eshitgandan bir marta ko‘rgan yaxshi” deb. Mana, ushbu davrlarni ko‘rib boshdan kechirish baxti muyassar bo‘lgan ekan, har daqiqani g‘animat bilgan holda ilm olishga, kasbiy yuksaklik tomon intilishga, soham bo‘yi-cha yetuk mutaxassisga aylanib, Vatanim ravnaqiga hissamni qo‘shishga harakat qilaman.

Zarina XUDOYQULOVA,
talaba:

– Talabalik... Abituriyentlar erishishni istaydigan eng katta marra. Negaki, har bir inson orzu qiladi, maqsad qiladi, o‘z hayoti haqida qayg‘uradi. Bu baxtga erishish uchun har qanday qiyinchiliklarni yengib o‘ta olgan abituriyent sifatida ayta olamanki, hech nimaga osonlikcha erishib bo‘lmaydi. Toqqa chiqmasang, do‘lana qayda deganlaridek, mashaqqat chekmasang, natija ko‘rmaysan. Orzular orzuligicha qolmasligi uchun xohishning o‘zigina yetarli emas, buning uchun kishidan kuchli iroda, mustahkam sabr va qattiq mehnat talab qilinadi.

Allohga shukronalar bo‘lsinki, bugun eng katta orzularimdan biri amalga oshdi, ya‘ni talabalik maqomiga erishdim. Markaziy Osiyoda yagona hisoblangan O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universitetiga o‘qishga kirdim. To‘g‘risi, bu universitet bilan yuzlashishni 4 yildan beri orzu qilardim. Bugun shu universitet talabasi bo‘lganimdan baxtiyorman. 4 yil umrim shu universitetda o‘tar ekan, butun diqqat-e‘tiborimni ustoz-murabbiylardan va tajribali jurnalistlardan ilm o‘rganishga qarataman. Nasib etsa, yo‘nalishimda yuksalib, kerakli kadr sifatida soham va vatanim rivojiga hissa qo‘shaman.

Ozodbek ERKINBOYEV,
talaba:

– Inson umrining eng gullagan davri – talabalik. Ushbu davr go'yoki yangidan yangi marralarni zabt etishimiz va yutuqlarga erishishimiz uchun lang ochilgan imkoniyatlar eshigi demakdir. Abituriyentlik mashaqqatlarini ortda qoldirib, oltin davrga yetib keldik. Endi esa talabalik sururi ila olg'a yurmog'imiz lozim.

Dono xalqimizning “Do'sting kimligini ayt, sening kimligingni aytaman” degan naqli bejiz emas. Ya'ni universitet ilm yo'lida birlashgan, maqsadlari mushtarak bo'lgan yoshlar yig'ilgan maskan. Shunday ekan, bu muhit ta'sirida, bu auditoriya bilan birga ilmda yuksalishga qilingan harakat har qachongidan-da samaraliroq deb o'ylayman.

Kelgusi talabalik yillarimda universitetning tashkiliy ishlarida faol ishtirok etishni, nomdor stipendiyalarga ega chiqishni, ilmiy izlanishlar qilishni ko'zlaganman. Shu bilan birga, sport sohasida ham yaxshi natijalarga erishish niyatim bor.

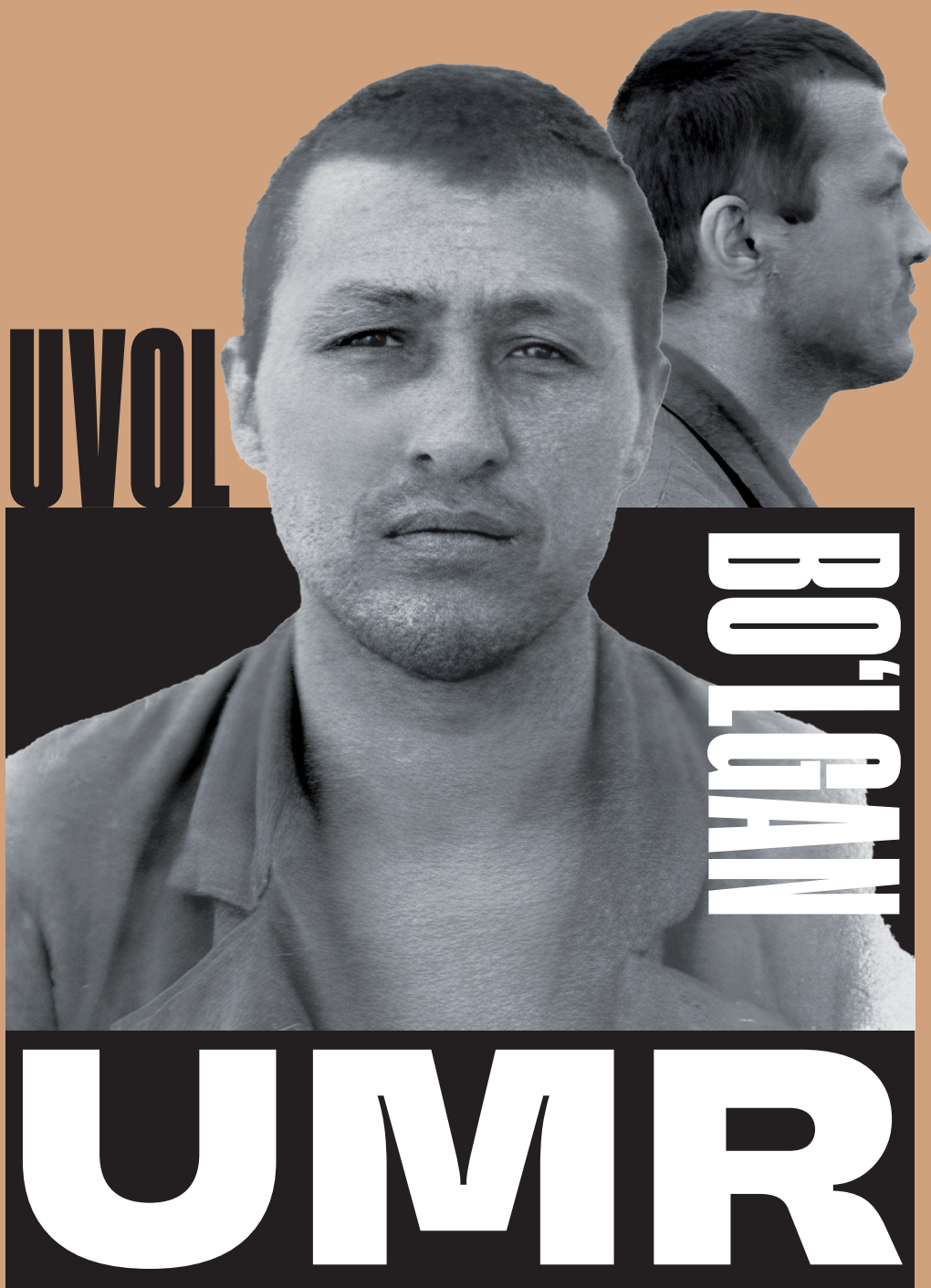

Oydinoy ORTIQBOYEVA,
talaba:

– Talabalik – har bir inson hech bo'lmaganda bir marta orzu qilgan, ammo barchaga ham nasib qilmagan baxt. Bu baxtga erishishni juda ham istardim, hatto tushlarimdagi voqealar ham shu o'y-xayollar bilan bog'liq bo'lardi. Mehnatlarim samara berib, davlat grandii asosida talaba bo'ldim.

O'qishning ilk kunidayoq anglamim shu bo'ldiki, men mashaqqatli bir yo'lga chiqdim. Bu ilm yo'lida natijalarga erishish oson bo'lmasligi aniq. Meni kutib turgan to'rt yillikdan umidlarim katta. Bu, albatta, bir inson umriga sayqal berishi, keyingi sarguzashtlar uchun tayyorgarlik ko'rishiga yetarli muddat. Ishonamanki, bitiruvchi bo'lganimda o'z sohasining yetuk mutaxassisiga aylanaman. Qolaversa, orzumdagi kabi shaxsiy repetitorlik maktabi ochib, ilm yo'lini tanlagan yoshlarning, abituriyent yigit-qizlarning talaba bo'lishlari uchun o'z hissamni qo'shaman.

Maqsad OBIDJON yozib oldi

Usmon 1910-yil Buxoro shahrida dunyoga kelgan. Otasi Qosim Omon o'g'li avval Buxoro Amirining kotibi, keyin qarovulbegi va Shahrisabz begi saroyida mulozim lavozimlarida ishlagan. Qosim 1918-yil "Yosh buxorolik"lar partiyasi a'zosi degan ayblov bilan Shahrisabzda qatl etilgan. Endigina 8 yoshga kirgan Usmonni bobosi Buxoroga olib keladi. 1920-yil Buxoroda amir saltanati ag'darilib, Buxoro Xalq Respublikasi tashkil etildi. Usmon ham boshqa shahidlarning farzandlari qatorida "Avlodi shuhado" internat-maktabiga kirib, tirishqoqlik bilan o'qiy boshlaydi.

1922-yil BXSР hukumati o'lkaga Yevropa ilm-fani yutuqlarini joriy etish maqsadida 60 dan ortiq yoshlarni Germaniyaga tahsil olish uchun yo'llaydi. Ular orasida 11 yoshli Usmon Qosim o'g'li ham bor edi. Usmon o'z guruhida Buxorodan Moskvaga, undan Lenigradga borib, dengiz orqali Germaniyaning poytaxti Berlin shahriga yetib keldi. Bu yerda yoshlar bir muddat iqlimga moslashtirilgach, yosh va qiziqishlariga qarab turli shaharlarga taqsimlandi. Usmon Omon o'zi kabi kichik yoshdagi Ne'mat Narzullo, Hamro Abdulla, Abdulla Abdurahimlar bilan jami 18 kishi Kyosling shahridagi maktab-internatga joylashtiriladi. Bu yerga Olimjon Idrisiy, doktor Badri Kamol Sayfulmulklar, buxorolik yoshlarning yetakchilari Ahmad Naim va Afzal Abusaidlar kelib xabar olib turganlar. Afzal Abusaid va doktor Badrilar ba'zan bu yerda 10-15 kun qolib, bolalarni ekskursiyalarga olib chiqar edi. Ahmad Naim o'z suhbatlarida yoshlarga "Chor va sovet tuzumi ona yurtimizni mustamlakaga aylantirdi. Bizning buyuk maqsadimiz millatimizga xizmat qilishdir. Bizning vazifamiz yurtimizni mustamlaka qilish uchun kelganlardan ozod etish, Vatanni mustaqil davlat sifatida ko'rishdir. Millat uchun yashang, fidoyi bo'ling..." deb uqtirardi.

1925-yil O'zSSR tuzilgach, sho'ro hukumati Olmoniyada tahsil olayotgan o'zbek yoshlarini qaytarish masalasini talab qila boshlaydi. Hatto, vaziyatni tekshirish uchun Toshkentdan Meyerson rahbarligida maxsus komissiya yo'llaydi. Hay'at bir muddat tekshirgan bo'lib, barchani SSSRga qaytarish kerakligini talab qiladi. O.Idrisiy yoshi katta talabalarni to'plab majlis o'tkazadi. U komissiya-ning xolis ekanligiga shubha bildirib, talabalar o'qishni tugatmasdan Vatanga qaytarilishiga qarshi chiqadi.

Chapda kresloda ilk o'zbek advokati Ubaydullo Xo'jayev, o'ngda kresloda Olimjon Idrisiy. Ular oldinda o'tirgan Saïda, Fuzayl va Nasriddin Sherahmadboyevlarni Germaniyaga olib ketayotganlarida suratga tushishgan. Moskva. 1922-yil.

Meyerson go'yoki oxirgi xulosasini aytish uchun barcha yoshlarni Berlinga to'playdi. "Pansion – YOZ" mehmonxonasida bo'lgan yig'ilishda Meyerson xorijiy ta'limning aksilinqilobiy xarakteridan gap boshlab, dag'dag'a bilan hammani SSSRga qaytarishni talab qila boshlaydi. Talabalar uning so'zlaridan ta'sirlanib g'ala-g'ovur ko'taradi va komissiya-ning talabalarni diplomni qo'lga kiritmasidan qaytarish qarorini rad etadilar. Favqulodda toshkentlik Ahmad Shukriy baland ovozda gap boshlab, so'ng qo'lidagi to'pponchasidan Meyersonga qarata o'q uzadi. Komissiya a'zolari birdan majlisni ham yakunlamay qochib ketishadi. Shu topda politsiya yetib kelib, Shukriyni qamoqqa oladi. Sho'rolar bundan foydalanib, yoshlarni aldov va qo'rqituv yo'llari bilan ortga qaytarishga kirishadilar. Dastlab, Asror Abror, Abdurashid Burhon, Iskandar Chori, Xolmurod Hoji o'g'li, Safar Hakim, Kivam Kiram kabi sakkiz nafar o'quvchini SSSRga qaytaradi. Shundan so'ng Olimjon Idrisiy, Ahmad Naim va boshqa faollar bilan yashirin yig'ilish o'tkazib, ayrim yoshlarni Turkiyaga chiqarib yuborishga qaror qiladilar. Ular buning juda xavfli ish ekanligini anglagan holda avval Ochilbegi Muqim, Jo'ra Halim, Rahimquli Ro'zi, Hazratqul Ochil kabi jami 14 nafar yoshlardan iborat birinchi guruhni Turkiyaga o'tkazib yuborishga kelishadilar. Guruh SSSRga Polsha orqali ketayotgandek qilib, Varshavaga keltiriladi. Bu yerdagi turk elchixonasidan kerakli hujjat va pasportlar to'g'rilanib, Turkiyaga o'tkazib yuborilishi kerak edi. Biroq, Usmon Omon, Abdulla Bade, Ne'mat Narzulla, Alovuddin Isomiddin kabilar hujjatlaridagi kamchilik tufayli yana Olmoniyaga qaytariladi. Shundan so'ng sho'ro xufyalari tomonidan Turkiyaga borishning barcha yo'llari yopib qo'yildi va bu borada qattiq nazorat o'rnatildi.

Kyoslingda Usmon Omon bilan maktabda o'qigan va otilgan aka-uka Avazjonovlar

Yoshlar Germaniyada o'qishni davom ettirishga kirishadilar. Ne'mat Narzulla, Rahmatjon Avazjon va Beshim Solihlar Zarausdagi tekstil institutiga kiradi. Muhammadjon Avazjonov va Aloviddin Isomidinlar Kottibus shahridagi tekstil Oliy maktabiga kirishga muvaffaq bo'ladilar. SSSRga qaytishdan bosh tortgan Usmon Omon va Abdurahim Burhonlar Kyoslingda o'qishni davom ettirishga ketadi.

1925-yildan sovet hukumati yoshlarga pul yuborishni butunlay to'xtatib qo'ydi. 1925-yil fevralda endigina 15 yoshga kirgan Usmon do'sti Abdurahim Burhonov bilan majburan qaytarildi. Majburan deyishimizga sabab Usmonga ijaradagi uyidan Kyosling gimnaziyasidan olgan shahodatnomasini olishga ham imkon berishmadi.

1925-yil boshida Vatanga qaytgan Usmon avval Buxoro shahri, Govkushon guzarida pochchasi Fayzulla Komilovning qaramog'ida yashaydi. Boisi, uning ota uylari allaqachon sovetlar tomonidan tortib olingan, o'zi ham "dushman" sinf vakili sifatida qora ro'yxatga tushib qolgan edi. Besh-olti oy davomida ish topa olmay, oxiri Buxoro elektrostantsiyasida shogird bo'lib ishga kiradi. Biroq, bu joyda ham qo'nim topa olmadi. Ko'p o'tmay "ijtimoiy begona qatlam" vakili sifatida ishdan haydashadilar. Usmon Omon Toshkentga borib, K.Marks nomidagi pedagogika bilim yurtiga kiradi. 1931-yil bilim yurtini tugatib, shahodatnoma oladi. Usmon 1932-yil so'nggida Buxoro shahriga kelib, maktabda olmon tilidan dars bera boshlaydi.

Usmon Omon 1934-yil iyulda yana Toshkentga yo'l olib, Toshkent meditsina instituti tayyorlov kursiga kiradi. Biroq uni majburan Xorazmga nemis tili o'qituvchisi sifatida yo'llashadi. 1935-yil Buxoroga kelib, Buxoro pedagogika institutida olmon tilidan dars bera boshlaydi.

1938-yil 12-yanvar kuni IIXK Samarqand boshqarmasi Abdulla Bade ishi doirasida Buxoro pedagogika instituti o'qituvchisi Usmon Qosimovich Omonovni 1936-yildan Buxoroda Gestapoga xizmat qiluvchi terrorchilik tashkiloti a'zosi degan ayblov bilan qamoqqa olishga qaror qiladi. Shu kuni order berilib, Buxoro shahri Registon maydonida joylashgan nashriyotga tegishli yotoqxonasida tintuv o'tkaziladi.

1938-yil 15-28-yanvar kunlari davom etgan dahshatli qiynoqlar asosida avvaldan tayyorlab qo'yilgan bir nechta so'roq bayonnomalariga Usmon Omonning imzosi olindi. Bu qog'ozlarda uning Olmoniyada birga o'qigan do'stlari va ular bilan aloqalari aks ettirildi. Shundan so'ng, o'zining aksilinqilobiy faoliyati, jumladan, 1926-yil Buxoroga qaytgach Labi Hovuz atrofida kolbasa yasovchi Kurt Villi va shu yerdagi do'konlardan birida sabzavot bilan savdo qiluvchi olmon millatiga mansub kishilar bilan aloqa bog'laganini, do'stlari Hamro Abdulla va Ne'mat Nazrullalar ham josus ekani, ular kelajakda kutilayotgan urushning dahshatli bo'lishi, shu vaqtda qurolli guruh tuzib aholini talash hamda terror bilan shug'ullanishga kelishib olganlarini "yozgan" edi.

1938-yil 22-dekabr IIXK Samarqand boshqarmasi boshlig'i Kalmikov Usmon Omonni 1925-yildan "Ozod Turkiston" a'zosi, 1926-yil Vatanga josus sifatida qaytgan, 1936-yildan Buxorodagi Gestapo vakili Hamro Abdullayevga xizmat qilgan deb qaror chiqaradi. Biroq, shu orada Samarqand IIXK bir guruh xodimlariga nisbatan jinoiy ish qo'zg'atildi. Jumladan, rahbar Kalmikov O'zSSR deputati bo'lgani tufayligina otilmay qoldi. Xodimlarning so'roq jarayonida ko'plab beayb kishilarni nohaq qamagani, mahkumlarni zo'rlagani, xo'rlash va yolg'on ayblovlar to'qigani isbotlanib, Ivan Filipovich Smolnikov 10 yilga, Hakim Hakmulovich Shaydulin 3 yilga MTLga hukm qilindi. Shundan so'ng tergov jarayoni birmuncha yengillashdi.

Shunga qaramay, O'zSSR IIXK Sadjaya 1939-yil 21-fevral kuni Usmon Omonni amir amaldorining o'g'li, "Ozod Turkiston" aksilinqilobiy tashkiloti a'zosi, 1927-yildan josus Kurt Villiga ishlagan, 1936-yildan Gestapo josusi deb ayblab qaror chiqaradi. Biroq, birorta isbot etadigan dalil keltirilmadi.

1939-yil 15-aprel kuni so'roqda Usmon Omon Abdulla Bade va Abdurahim Burxonovni tanishini aytadi, biroq ularning hech biri Germaniya josusi emas, deydi. Biroq, 1939-yil 19-iyul kuni IIXK Samarqand boshqarmasi boshlig'i Mirhamidov tomonidan tayyorlangan ayblovlar bayonnomasida Usmon Omon yana josuslikda ayblanadi. 1940-yil 13-fevralda Usmon Omon ishi SSSR IIXK qoshidagi "uchlik" tomonidan ko'rilib, unga 8 yil MTL jazosi belgilanadi...

Usmon Qosimovich Omonov 1957-yil 15-oktyabr sanasi bilan Buxoro shahri, Oktyabr ko'chasi 7-uydan SSSR Oliy sovetining Prezidiumi raisi o'rtoq Kliment Yefrimovich Voroshilovga ariza yo'llaydi. Unda so'zni o'z o'tmishidan boshlagan: "...1931-yil Toshkentdagi K.Marks nomli pedagogika bilim yurtini tugatdim. 1933-38-yillar davomida o'rta maktab va Buxoro pedagogika institutida olmon tilidan dars berib kelardim. 1933-yil 13-yanvar kuni to'satdan ish joyimdan qo'limga kishan solib, Samarqandga olib ketdilar. Meni josus, aksilinqilobiy unsur deb tinimsiz do'pposlab, qiynoqqa soldilar. Sakkiz sutka tik oyoqda turg'azib, aqldan ozish darajasigacha olib borib, o'zlari yozgan qog'ozlarni imzolatdilar. Ularni imzolashimning sababi men tergovchining xonasida o'lib ketishni istamadim. Shundan so'ng ishimni harbiy tribunalga yo'llashdilar, ular dalillar yetishmayapti deb qaytargach yana ikki yil Samarqand turmasida yotdim. 1940-yil Moskvada menga 8 yillik mehnat tuzatish lageri (MTL)ga yo'llash jazosini belgilashdi. Jazoni Magadan viloyatidagi Dalstroy lagerida o'tab, 1946-yil lagerdan bo'shatildim. Ammo to'liq ozod bo'lmadim. Menga vatanimga qaytishimga ruxsat berishmadilar. Magadan viloyati Dalniy Sever posyolkasida ishlab yurdim. 1938-57-yillar davomida men qarindoshlarim, oilamdan uzoqda bo'ldim. Hozir Buxorodaman. Ammo, yoshligimni, ko'plab qarindoshlarimni yo'qotibman. 20 yil davomida pedagogik mahoratomni ishga sololmadim. Men 47 yoshdaman. Tahqir, nohaqlik va azoblar ortida ma'nan o'ldirilganman. Men ham qachonlardir Germaniyada o'qigan edim. Hozirda yaroqsiz bir nogironga aylandim.

Usmon Omon bolaligidagi o'qigan Kyoslin shahri

Usmon 1938-yilda olib ketilgan Registondagi nashriyot yotoqxonasi

Qachonlardir ajoyib pedagog edim. O'rtoq Voroshilov, o'tinaman. Bo'ynimdan sudlangan degan nomni oling. Qisqa vaqt bo'lsa-da o'qituvchi bo'lib Oktyabr inqilobining 40 yillik bayramini o'qituvchi sifatida kutib olayin".

Shu ariza ortidan Usmon Omon ishi ham qayta ko'rishga topshirildi.

1958-yil 2-iyun kuni Usmon Omon qayta so'roqqa chaqirildi. Bu vaqtda Buxoro shahri, Krasina ko'chasi, 14-uyda yashab, hamon pasport ololmagandi. Ayni paytda Buxoro davlat savdoga qarashli gastronomda direktor o'rinbosari bo'lgan Usmon Omon tergovchining savollariga javob berar ekan, jumladan, nohaq qamoqqa olinib, jazoni Kolimada o'tagani, o'zining boshidan kechirgan azob-uqubatlarini birma-bir hikoya qiladi. "...Men hech qachon josus bo'lmaganman. Ammo tergovchilar tinimsiz urib bo'ynimga qo'yishdi. 1938-yil 28-yanvar kuni imzolaganim so'roq bayonnomasidagi nom, ish joylar meniki, ammo faoliyat meniki emas. Men amir amaldori bo'lgan otam vafot etganida sakkiz yoshda edim. O'n ikki yoshli go'dak holimda Germaniyaga ketganman. Qaytganimda ham 15 yashar bola edim. Qanaqadir "Ozod Turkiston" haqida hech qachon eshitgan ham emasman. Olimjon Idrisiy bilan bog'lashdi. To'g'ri, men u kishini ko'rganman. U kishi halol, elsevar, ajoyib inson edi. Uning aksilsovet faoliyatidan hech bir xabarimiz bo'lmagan. Ishonamanki, Olimjon Idrisiy ham xoin emasdi.

Olmoniyada biz ko'p millatli yoshlar edik. U kishi barchamizni to'g'ri tarbiyalab, ilmga safarbar etardi. Idrisiy hech qachon vatanimiz yoki sovet davlati haqida yomon gapni aytmagan. Balki, bizning qalbimizni yaralashdan qo'rqqandir. So'roq bayonnomasidagi hamma tuhmatlarni tergovchilar mening nomimdan yozib, so'ng meni urib, tahqirlab imzolattirgan edi" deydi. Tergovchining qanaqa qiynoq usullar qo'llangan degan savoliga "...Komachkov konveyerni qo'llardi. Ya'ni, suvsiz, uyqusiz, ovqatsiz tik turg'azib qo'yib so'roq o'tkazar edi. Bu jarayonda ham to'xtovsiz savalar edi. Uning yordamchilari esa hatto ichi suvga to'ldirilgan butulka bilan qiynash, qish kunlari bir lungida hovliga olib chiqib qo'yish, tizzaga-sovuq suvda turishga majbur etish, mix bilan azob berish kabi xilma-xil tahqirlarni qo'llardilar" deydi.

Qayta so'roqlar davomida Usmon Omonning hayoti faqat tuhmat va bo'htonlar asosida uvul qilingani to'liq isbotini topdi. 1958-yil 4-avgust kuni Turkiston harbiy okrugi Harbiy tribunali tomonidan Usmon Omon oqlanadi va bu xabar uning o'ziga yuborildi.

1960-yillarda qamoqdan kelgan Usmon Omon shu uyda yashagan

Bahrom IRZAYEV
tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori

TANAZZULIGA

ULUG'BEK
YAXSHIMURODOV:

DAKILDOORMI?

Kunchiqar yurtidan sog'inchi salomlar! Kamina Ulug'bek Yaxshimurodov Buxoro viloyati Shofirkon tumanida o'qituvchilar oilasida tug'ilganman. Oilada ikki farzandmiz. Uylanganman, hozirgi kunda oilam bilan birgalikda Yaponiyaning Osaka prefekturasida yashaymiz. O'zim haqidagi hikoyani maktabimdan boshlamoqchiman. 1998-2009-yillar davomida Shofirkon tumanidagi 3-ixtisoslashtirilgan davlat umumta'lim maktabida o'qiganman. Maktabimizda fizika va matematika fanlari chuqur o'rgatilganligi sababli aniq fanlarga qiziqishim yuqori bo'lgan. Bolaligim qishloqda, hamma bolalar qatori maktabga qatnab, bo'sh vaqtimizda ota-onamizga kundalik yumushlarda yordamlashib o'tgan. Ammo ota-onam hamma narsadan o'qish va ilm olishni ustun qo'yishar, bizga barcha sharoitlarni yaratib berishardi. Buning uchun ulardan minnatdorman. O'ylaymanki, har bir o'zbek ota-onasi farzandining ilm olishini va jamiyatga ziyo taratib, atrofdagilardan "Tarbiya qilgan ota-onasiga rahmat" kabi alqovlarni eshitishni istaydi.

Tibbiyotga kirib kelishimning sababi, eng avvalo, men yaxshi ko'rgan insonlarga va albatta butun insoniyatga yordam berish, oilalarga otalarni, onalarni, farzandlar-u yaqinlarni qaytarish istagi bo'lgan. Bizning xalqimiz to'ylarni juda yaxshi ko'radi. Balki, shu sababdan borini o'rta qo'yib to'ylar beradi, olis-olislardan mehmonlar taklif qiladi. Bunday shodmon kunlarda, albatta, atrofimizda yor-u do'stlar, qarindosh-urug'lar, yaqinlarimiz bo'ladi. Lekin vaqti kelib boshga ish tushganda, dard kelganda bu halqa ancha torayadi. Shu tufayli insonlarni eng qiyin damlarida ham yonida, ularga yordam berish maqsadida, ushbu mashaqqatli va sharafli kasbni tanlaganman. Sal keyinroq, hali maktabning yuqori sinflarida o'qib yurgan paytlarimizda rossiyalik mashhur yurak jarrohi – Bokeriya Leo Antonovich O'zbekistonga kelgani, uni shaxsan Toshkent xalqaro aeroportida O'zbekiston Respublikasining birinchi prezidenti Islom Karimov o'zi kutib olganligi meni hayratlantirgan va o'ylashga, fikr yuritishga majbur qilgan. Demak, yaxshi shifokor har qanday jamiyatda hech bir kasb egasidan kam emasligini va mashaqqatli mehnat, albatta, e'tirof etilishini angladim.

YAPONIYADAMAN...

Bolalarcha beg'ubor o'y-niyatlar bilan Toshkent tibbiyot akademiyasining davolash ishi fakultetiga o'qishga kirdim. 2016-yilda bakalavriat dasturini tamomlab, 2016-2020-yillarda akademiyaning umumiy jarrohlik yo'nalishida magistraturani tugatdim. Magistratura dasturini bitirish Covid-19 pandemiyasi davrida bo'lgani uchun o'zimiz doimiy istiqomat qiladigan joyga ishga jo'natilganman. Lekin Shofirkon tibbiyot birlashmasida bo'sh ish o'zni bo'lmaganligi sababli (har holda menga shunday deyishgan) ish faoliyatimni Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot institutining xalqaro tibbiyot fakultetida dekan o'rinbosari lavozimida boshlaganman. 2020-2022-yillar mobaynida turli lavozimlarda, jumladan, fiziologiya kafedrasi assistenti va xalqaro tibbiyot fakulteti dekani sifatida faoliyat olib borganman. 2022-yil aprel oyidan Yaponiyadagi Osaka universitetida yurak qon-tomir jarrohligi yo'nalishi doktorantura dasturida o'qishimni boshladim. Shu paytdan boshlab hayotimda juda ko'p narsalar o'zgardi. Bular haqida to'xtalishdan oldin qisqacha "El-yurt umidi" jamg'armasi stipendianti bo'lishim va uning hayotimdagi ahamiyati to'g'risida gapirib bermoqchiman.

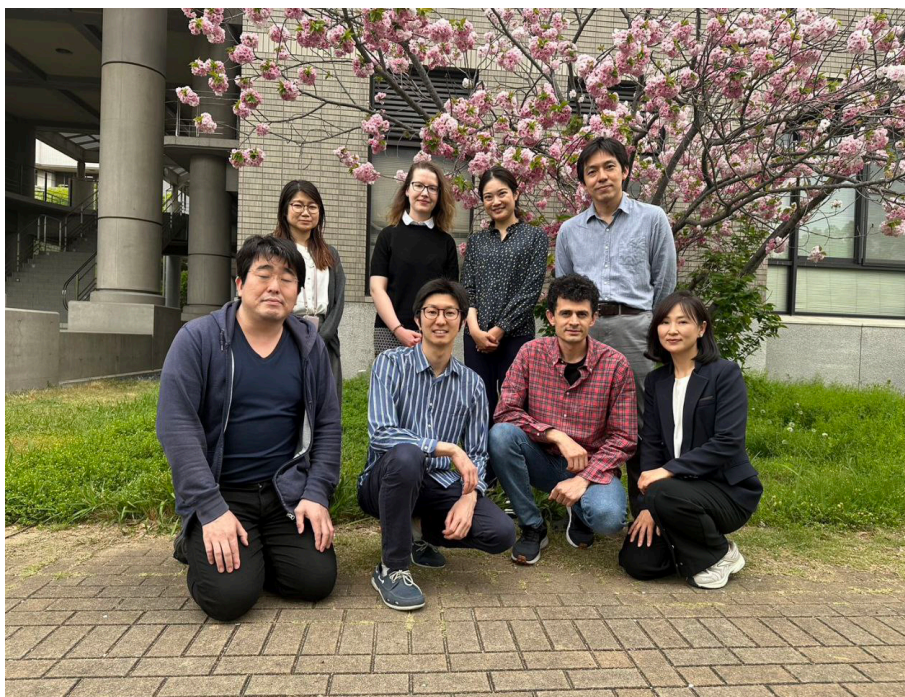
Aslida, hech qachon Yaponiyada o'qiyman deb o'ylamaganman. Hammasi juda tez amalga oshgan. Bekzod ismli hamkasbim, do'stim "El-yurt umidi" jamg'armasi haqida va yaqindagina Angliyadagi nufuzli universitetdan taklif xati olganligini, men ham, albatta, hujjat topshirishim kerakligini aytib qoldi. IELTS sertifikatim bo'lgani sabab Yaponiyadagi eng nufuzli 3 dorulfunun – Tokyo, Kyoto va Osaka universitetlarining yurak qon-tomir jarrohligi dasturlariga, to'g'rirog'i, professorlariga o'zim haqimda, qiziqishlarim va kelajakdagi rejalarim haqida batafsil yozganman. Sal muddatdan keyin Osaka universiteti yurak qon-tomir jarrohligi kafedrasi professori Shigeru Miyagavadan taklif xati olib, 2021-yilning kuzida "El-yurt umidi" jamg'armasi stipendiyasini yutganman. Oddiy oila farzandi bo'lganligim uchun chet elda o'qish unchalik ham hamyonbop fikr emas edi. Shu sababdan "El-yurt umidi" jamg'armasi menga juda katta imkoniyatlar eshigini ochgan va men hozir Yaponiyadaman.

“BO‘LISHI MUMKIN EMAS!”

Biror yangi joyga, ayniqsa, boshqa mamlakatga uzoq muddatli yashash, ishlash yoki o‘qish uchun borishdan avval o‘sha mamlakatning tilini, madaniyati, urf-odatlarini iloji boricha o‘rganib borgan yaxshi deb o‘ylayman. Balki yaxshilikkdir, ammo men shu maslahatimga o‘zim amal qilmanman, hech qanday tayyorgarlik ko‘rmasdan kelganman, bunga vaqt ham bo‘lmagan. Nega buni ta’kidlayapman? Chunki ba’zida kulguli, ba’zida uyatli holatlarga tushib qolish mumkin. Shu o‘rinda men bilan sodir bo‘lgan ba’zi voqealarni sizlar bilan bo‘lishmoqchiman.

G‘alati voqealar Yaponiyaga kelish arafasida boshlangan. 2022-yilning 17-fevral sanasida tomog‘imdagi kista tufayli Buxoroda jarrohlik amaliyoti o‘tkazdim. Oradan bir oy ham o‘tmasdan yana xuddi shu tashxis bilan boshqa amaliyot, bu safar Toshkentda o‘tkazildi. Hamma hayron, o‘zi qanday kista bu, nimaga buncha tez o’sadi?.. Shu amaliyot tufayli Yaponiyaga ketish vaqtimni ozgina orqaga surishga majbur bo‘lgandim. Aslida, Yaponiyada yangi o‘quv yili aprel oyidan boshlanadi. Bu safar jarrohlik amaliyotini nomi chiqqan jarroh poytaxtning manaman degan klinikasida o‘tkazdi va ozgina muddatdan keyin jo‘nab ketishim mumkinligini aytdi. Bunday gaplardan ko‘ngil xotirjam bo‘lib, roppa-rosa bir oydan keyinga, 12-aprel sanasiga chipta oldim. Pandemiya davri bo‘lganligi tufayli Toshkentdan Yaponiyaga reyslar hali yo‘q edi.

Shuning uchun Toshkent-Istanbul-Tokyo-Osaka yo‘nalishida uchishga majbur bo‘ldim. Lekin 3 hafta o‘tar-o‘tmas tomog‘imda kista yana o’sib chiqdi. Shifokorimga qo‘ng‘iroq qilganimda, o‘zidan ketib qolay dedi. Faqat bir gapni tinmay takrorlardi: “Eto nevozmojno (Bo‘lishi mumkin emas!)”. Nima ham qilardik, Alloh bergan dard ekan, nachora, yo‘lga chiqishimdan 1 kun oldin 3-operatsiyani (hisobda adashganlar uchun) o‘tkazdim. Kasalxonadan uyga, uydan aeroportga jo‘nadim. Gapirish mumkin emas, qattiq ovqatlar mumkin emas, sovuq ichimliklar mumkin emas... Onajonim faqat yig‘lardilar, lekin hamma narsa hal bo‘lgan edi. Shunday qilib safarim boshlandi va 36 soatdan ko‘proq davom etdi. Bu davrda Istanbul va Haneda aeroportlarida bir necha soatlab keyingi reyslarni kutdim. Va nihoyat Yaponiyadaman...

BIR KULGIM KELADI, BIR YIG'LAGIM

Yaponiyada, odatda, ijaraga uylar bo'm-bo'sh holatda beriladi. Yani, uyning avvalgi egasi uyni keyingi egasiga bo'sh holatda, hech narsasiz topshirishi, uyning yangi egasi esa o'z xohishiga ko'ra uyni qayta jihozlashi kerak. Buni men ham kelgandan keyin, uy ijaraga olib bildim va endi hech qachon unutmayman. Negaki, ikki kecha polda uxlashimga to'g'ri kelgan. Hech qayerni bilmayman, hech kimni tanimayman, boz ustiga uy anjomlari sotadigan do'konlarning dam olish kunlariga to'g'ri kelgan. Albatta, vaqt o'tishi bilan, ko'p narsalarni o'rgandim, uyimni jihozlab oldim, hammasi joyiga tushgandek edi. Lekin o'sha paytlarda yana bir qiziq voqea sodir bo'lgan. Shampun qidirib supermarketga bordim. Hamma yoqda bir-biridan murakkab bo'lgan iyerogliflardan yozilgan (yaponlar "kanji" deyishadi) yorliqlar, lekin hech birini tushunmayman, "Google Translate" ham xato tarjimalar qilib beradi. O'sha holatimni "Qizaloq va Mayoq" multfilmidagi o'qishni bilmaydigan va har bir harfni so'roq belgisi sifatida ko'radigan ikkita bo'riga o'xshataman. Atrofim to'la harflar, lekin men hammasini so'roq belgisidek ko'raman. Qisqasi tanlab-tanlab shampun olib keldim. Lekin ne ko'z bilan ko'rayki, olib kelganim soch uchun shampun emas, balki konditsioner ekan. Rahmatli Hojiboy Tojiboyev aytdanidek: "Bir kulgim keladi, bir yig'lagim". Shubhasiz, bunga o'xshagan voqealar hamma bilan sodir bo'lishi tayin, ayniqsa til bilmasangiz...

UCH OYOQLI TABURETKA MODEL

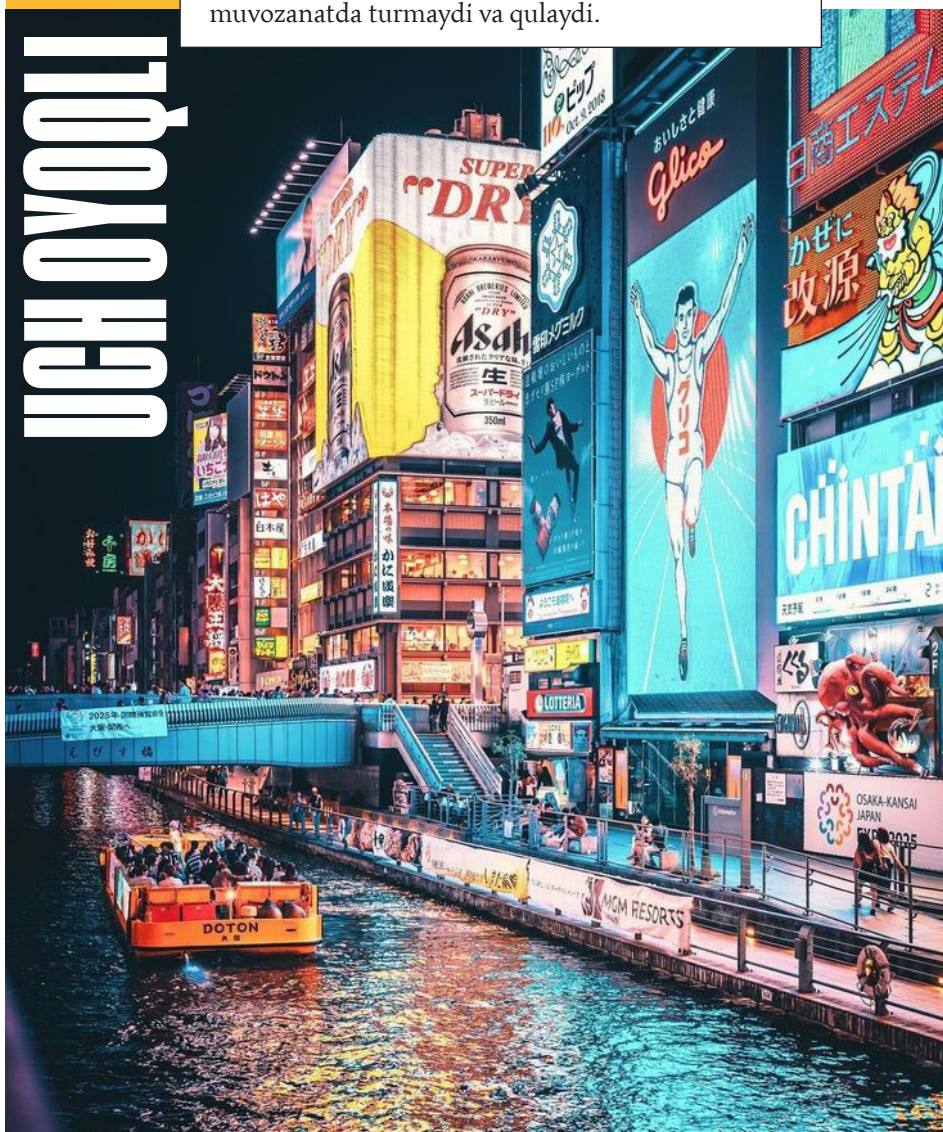
Mening shaxsiy rivojlanish to'g'risida o'z gipotezam bor. Unga ko'ra ma'lum bir individ yoki shaxs jamiyatda, ayniqsa, akademik olamda o'z o'rnini topishi uchun 3 ta muhim omil bo'lishi shart. Men buni shaxsiy rivojlanishning "3 oyoqli taburetkamodeli" deb atagan bo'lardim. Shubha yo'qki, taburetkatik turishi va insonlarning u yoki bu ehtiyojlarini qondirishi uchun, eng avvalo, uning har uchala oyog'i bor va bir xil uzunlikda bo'lishi kerak. Xuddi shu kabi biz ham 3 tayanchga muhtojmiz:

1-oyoq/omil bu – ilm olishga bo'lgan ishtiyoq, mehnatsevarlik, qiziquvchanlik va og'ir mehnat;

2-oyoq/omil bu – munosib akademik muhitda bo'lish, ya'ni yaxshi universitet, malakali professorlar va yaxshi jamoa;

3-oyoq/omil bu – barqaror yashash uchun yetadigan moddiy ko'mak yoki moliyaviy barqarorlik (stipendiyalar, grantlar v.h.).

Yuqoridagilardan loaqal bittasi bo'lmasa yoki qolgan ikkitasiga mutanosib bo'lmasa, taburetkamiz muvozanatda turmaydi va qulaydi.

A photograph of the Osaka University of Economics and Law building. The building is a modern structure with a large glass facade and a curved roofline. The name "Osaka University of Economics and Law" is written vertically in blue letters on the left side of the building.

Osaka University of Economics and Law

TANGANING IKKINCHI TARAFI MAVJUD

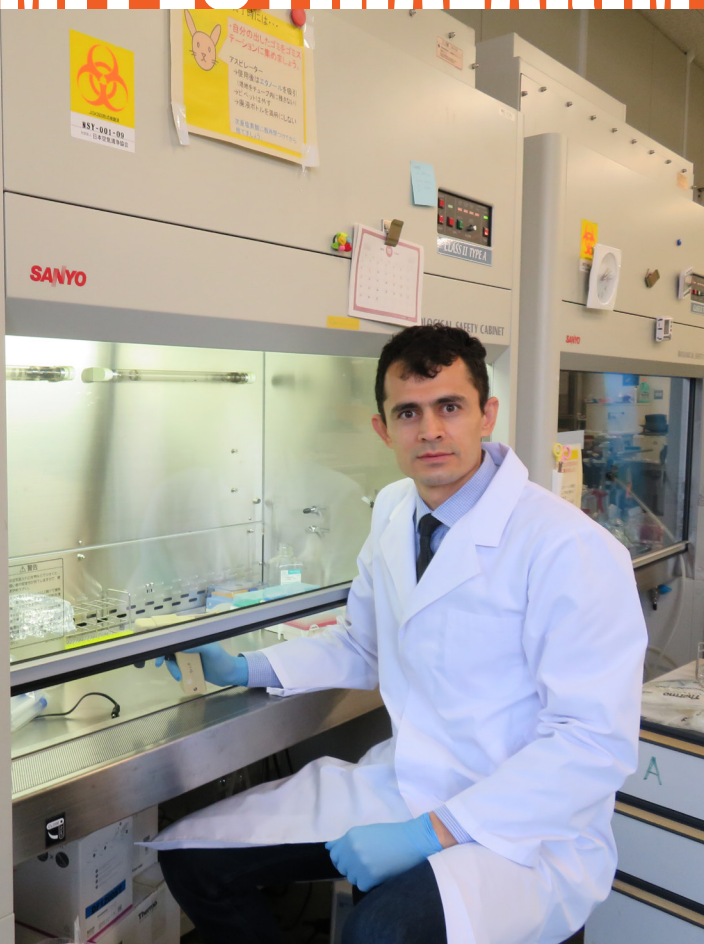
Yaponiya deganda ko'pchilikning xayoliga texnologiya rivojlangan mamlakat va boshqa juda ko'p o'ziga xos jihatlar keladi. Lekin yillar o'tib, Yaponiyada, aniqrog'i, Osaka Universitetida o'tgan har bir kunimni xuddi bir katta xazinaga tushib qolgan va bu xazinadagi har bir javohirdan, qimmatbaho toshlardan ko'tara olganicha olishni istayotgan nochor odamday eslagan bo'lardim. Haqiqatan ham shunday. Ilm-fan, texnologiya juda ilgarilab ketgan. Shaxsan, men har kuni nimadir yangi narsa o'rganaman. Ammo yana bir narsaga amin bo'ldimki, qanchalik taraqqiy etgan olamda yashamaylik, biz borliq haqida, undagi qonuniyatlar haqida hali hech narsa bilmaymiz va oldimizda juda olis yo'l turibdi.

Yaponiyadagi ijtimoiy hayot, maktabgacha va maktab ta'limi bizdagidan ancha farq qiladi. Birinchidan, yosh bolalarni bog'cha yoki maktabdagi ilk kunlaridan boshlab shaxs sifatida shakllantirishga, tabiat va atrof-dagi insonlarga hurmatda bo'lishga, eng muhimi, har bir inson teng ekanligiga va birgalikda, jamoa bo'lib ishlash ko'nikmasini rivojlantirishga harakat qilinadi. Bizda bu narsani ko'rmaganman. Maktablarimizda "a'lochi", "ikkichi" degan tushunchalar hali ham saqlanib qolgan va insonning maktab yoki undan keyingi ta'limda muvaffaqiyatli bo'lishi yoki bo'lmasligi porloq kelajakning asosi emas, balki omillardan biri deb o'ylayman. Undan tashqari, yapon jamiyatida ishiga, bajaradigan vazifasiga sodiqlik yuqori darajada ekanligining guvohi bo'ldim. Henri Fordning "Halol ishlash degani bu – seni hech kim kuzatib turmaganda ham o'z ishingni sidqidildan astoydil bajarishingdir" degan mashhur gapi shu makonda ishlayotganligini va bu taraqqiyotning asoslaridan biri ekanligini anglab yetdim. Biz bir necha soatlarni ish joyimizda o'tkazishimiz mumkin, lekin bu biz va ish beruvchi uchun qanchalik samarali? Bu alohida mavzu...

Albatta, biz har doim kamolotga intilamiz, ammo, har jihatdan mukammallik – bu imkonsiz! Tanganing ikkinchi tarafi mavjud. Xuddi shunday yapon hayot tarzining ham men yoqtirmagan va yana o'ylashga majbur qilgan bir tomoni bor. Buni hamma bilan bo'lishmoqchiman. Fikrimcha, texnologik taraqqiyot, farovon hayot insonlarni bir-biridan uzoqlashtiruvchi, insonlar o'rtasidagi munosabatlarni, ularning bir-biriga bo'lgan qiziqishlarini yoki muhtojligini so'ndiruvchi yirik xavfdir. Odamlar qanchalik farovon hayot kechirsa (faqat moddiyatni nazarda tutmayapman, balki farovonlik deganda Jahon Sog'liqni Saqlash tashkiloti rezolyutsiyasiga binoan bir qancha omillar tushuniladi), shunchalik qarindosh-urug'chilik, qo'ni-qo'shnichilik tushunchalaridan, hattoki o'z shaxsiy oilasi, farzandlari bo'lishi fikridan uzoqlasha boradi. Ming afsuski, bu fakt va bu trend bizning jamiyatimizda ham oxirgi yillarda ancha ko'zga tashlanib qoldi!

Hozir ishlayotgan ilmiy loyihalarim nafaqat dunyodagi mavjud vaziyatga, balki Yaponiyadagi ijtimoiy muammolarga borib taqaladi. Ma'lumki, yaponlar dunyoda eng uzoq umr ko'ruvchi xalqlardan biridir. Shu va boshqa bir qancha sabablarga ko'ra hozirgi tibbiyot sun'iy sintezlangan kimyoviy moddalarga yoki donor organlariga emas, balki inson a'zolari funksiyasi va strukturasini regeneratsiya qilish yoki qayta tiklash chora-tadbirlariga ko'proq urg'u bermoqda. Shu sababli men ham immunitetning ajralmas bo'lagi bo'lgan makrofaglar va turli kasallik modellarini yaratishda, yangi dori-larni sinab ko'rishda, biologik a'zolar yaratishda keng foydalanib kelinayotgan o'zak hujayralar bo'yicha ilmiy izlanishlar olib boryapman. Bu juda xos mavzu bo'lganligi uchun juda chuqur to'xtalib o'tmayman.

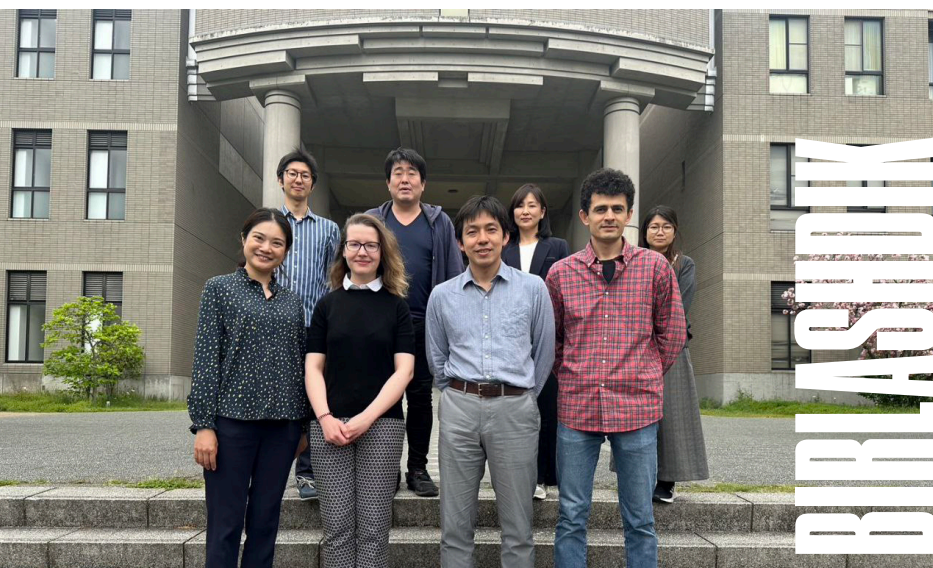
ILMIY LOYIHALARIM

KEYINGI O'N YILLIKDA...

Har bir inson kelajagi haqida, eng kamida ertangi kuni haqida har kun o'ylasa kerak? Albatta, bu yaxshi, qaysi tomonga ketishingni xohlashingni bilish yaxshi. Shaxsan, men keyingi o'n yillik hayotimni, shubhasiz, Alloh umr bergan bo'lsa, akademik olamda tasavvur qilaman. Sal oldinroq boshqa bir intervyuda mendan O'zbekistonga qaytib, vatanimiz va xalqimiz uchun nima qila olishim haqida so'rashgandi. Javobim juda oddiy bo'lgandi: qaytib, hozirgi hayotimni davom ettiraman, yoshlarga ilm beraman, o'z ustimda ishlab, ustoz-shogird an'analarini tiklashga, o'zimdan ham o'tadigan, nafaqat o'zbek xalqiga, balki butun insoniyatga nafi tegadigan shogirdlar tayyorlashga kirishaman.

Tasavvur qiling, butun faoliyatim davomida, aytaulik 10 nafar shogird chiqarsam, ular o'z faoliyatlari davomida xuddi shu an'anani saqlab qolib 10 nafardan shogird chiqarishsa, raqamlar yillar o'tib geometrik progressiya tartibida ortib boradi. Shuning uchun men sekin, lekin barqaror rivojlanish yoki kam bo'lsa ham doimiy amal qilish tarafdoriman.

KELAJAK UCHUN

Oxirgi yillarda tibbiyotimizda kuzatilayotgan muammolar, qolaversa, keyingi paytlarda tilimiz va davlatimiz suverenitetiga aytilayotgan har xil be'mani gap-so'zlar, hamma qatori bizlarni nimadir qilishga undadi. Shu sababli tibbiyot sohasida yozilgan eng sara darsliklarni o'zbek tiliga tarjima qilishga qaror qildik. Bunda bir necha foyda bor:

Birinchidan, til bu o'zlik, o'zlikni anglash esa hurlik, mustaqillik, farovon hayot va jamiyat kafolatidir. Demak, biz o'zbek tilini maishiy tildan madaniy tilga aylantirishimiz kerak. Bu jarayonda, albatta, o'zbek tilida yozilgan yoki tarjima qilingan nafaqat badiiy adabiyotlarning, balki, ilmiy adabiyotlarning ahamiyati beqiyos.

Ikkinchidan, har qanday islohot, qaysi sohada bo'lishidan qat'iy nazar, o'sha sohadagi kadrlarning soni va sifatiga bog'liq. Ming taassuflar bo'lsinki, yaqin ikki-uch yilda sog'liqni saqlash sohasida sodir bo'lgan ayanchli voqealar, ayniqsa yosh bolalarning vafot etishi, bir umrga majruh bo'lib qolishi yoki ommaviy zaharlanish kabi holatlar bizning tibbiyot minglab dunyo standartlari asosida o'qitilgan tibbiyot kadrlariga muhtojligini ko'rsatdi. Oliy ta'limning ajralmas qismlaridan biri esa yana kitoblardir.

Uchinchidan, ilm-fanning tezkor rivojlanayotganligi, eng so'nggi va eng ishonchli ma'lumotlar faqat ingliz tilida chop etilishini hisobga olsak, boshqalardan yana-da ortda qolib ketmaslik uchun bizda ikkita yo'l bor: yoki hamma ommaviy tarzda ingliz tilini o'rganishi yoki imkon boricha ingliz tilidagi adabiyotlarni o'zbek tiliga to'g'ridan to'g'ri tarjima qilish. Albatta, birinchi tadbir barqaror va samaradorligi yuqori, lekin uzoq yillar, mehnat, xarajat talab qiladi. Ikkinchi tanlov ancha beqaror, samarasi past, biroq tez va kamxarajat. Bu xuddi tibbiyotdagi radikal

va palliativ jarrohlik usullariga o'xshaydi: birinchisi muammoni batamom yo'qotish bo'lsa, ikkinchisi bemor ahvoli, hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Yana bir ko'p holatlarda aytilmaydigan haqiqat shuki, eng zo'r kitoblar bir necha yillar o'tib rus tiliga, undan keyin yana bir necha yillar ichida o'zbek tiliga tarjima qilinib kelinadi. Bu asl voqeilikdan ortda qolishga, undan tashqari ma'lumotlarning qisman, ba'zida boshqacha talqinda yetib kelishiga sabab bo'ladi. Shu tufayli ham tarjimalar juda kerak!

Mana shunga o'xshagan bir necha jihatlarni hisobga olib, yaqinda mualliflik huquqi Elsevier nashriyotida bo'lgan amerikalik mashhur Virjiniya hamdo'stlik universitetining faxriy professori Linda S. Costanzo tomonidan yozilgan "Costanzo Physiology" kitobining 7-nashrini o'zbek tiliga tarjima qilish bo'yicha muzokaralarni yakunlab, tarjima huquqini qo'lga kiritdik. Shu kunlarda "El-yurt umidi" jamg'armasining yana boshqa ikki stipendianti va yurtimizda xalqimizga xizmat qilayotgan shifokor do'stlarimiz, hamkasblarimiz Bekzod Isomiddinov, Ixtiyor Hamdamov va Akbar Mirzaahmedovlar bilan birgalikda mazkur kitob tarjimasini boshladik. Albatta, biz professionallar emas-miz, lekin bizni bir oliy maqsad – vatanimizga xizmat qilish, xalqimiz, ayniqsa kelajak avlodlar sog'ligini tiklashga hissa qo'shish umidi birlashtirdi. Bu yo'lda bor kuchimiz va iste'dodimizni ishga salsak, talabalar sevib o'qiydigan bir darslik dunyoga keladi degan umiddamiz!

Barcha vatandoshlarimizga sog'lik-salomatlik tilab, hurmat va sog'inch bilan,

Ulug'bek YAXSHIMURODOV
(Yaponiyadan "O'zbekiston talabasi" uchun maxsus)

QORAKURS MANZARALAR (TURKUM)

Ertağa uchrashuvim bor! Yaxshilab cho'milib olishim kerak. Tag'in qochib ketmasin. Birinchi soqolimni olsammikan? Yo'q. Cho'milganimdan keyin olaman. Osonroq bo'ladi. Xo'p, sochiq, sovun, shampun, toza kiyimlar – bari tayyor. Endi qo'shiq qo'yib olsam bo'ldi. Axir zerikib qolishim mumkin!

Birga kuylagancha cho'milib bo'ldim. O'ylangan-cha artinayotsam, badanimdan kir chiqib qoldi. Hechqisi yo'q, yana bir marta cho'milsam, mendan nima ketadi? Qaytanga vaqt tez o'tadi. Bu safar yaxshilab, diqqatimni jamlab yuvindim. Charchab ketdim ochig'i, hamma yog'imni ishqalayverib qo'limda mador qolmadi. Cho'milib bo'ldim. Artinayotsam yana terimdan kir chiqdi. Yana-ya?! Charchadim.

Yana bir marta cho'milaman shu oxirgisi bo'ladi. Oxirgisi bo'lmadi... O'zimdan jirkanib ketdim, kir ketmasdi tanamdan. Ko'zguga qaradim, yarmim qolibdi. Shunga qaramay, takror cho'milishga tushdim. Axir ertaga u bilan uchrashaman. Toza bo'lib borishim kerak!

Zo'rg'a suvni ochdim. Sovunni ko'tarishga ham kuchim qolmabdi.

Nima bo'layotganini anglamasimdan avval yo'q bo'lib ketibman. Mendan chiqqan ifloslik boshqa iflosliklarga qo'shilib quvurlarda suv tozalanadigan joyga oqib ketibdi.

Uchrashuvga esa endi bora olmayman.

CHO'MILISH

SDAGI

Salom. Buni qayerdan topding, deysizmi? Bilmadim, u tug'ilganimdan beri bor. Nimaliginiyam bilmayman. Uni o'zimni biroz idrok etganimdan buyon ovqatlantiraman, go'yo shuning uchun dunyoga kelgandekman.

U kattalashgani sayin, atrofdagi yegulik kamayib bormoqda, orada o'simlik berib ko'rdim, bo'lmadi. Va nihoyat odamdan bo'lak birorta go'shtli jonzot qolmadi bu dunyoda. Barchasini unga yedirdim.

Sekin-asta unga chaqaloqlarni bera boshladim, boshida ozgina ikkilandim, keyin qarasam, uni ovqatlantirishdan bo'lak ishim yo'q ekan.

Go'daklar ham qolmadi. "Baribir o'g'irlab ketishyapti-ku!"— deb ayollar-da tug'may qo'ydi. Hamma odam vegetarian bo'lib ketdi (to'g'risini aytsam, hammasi ham emas, nafsini jilovlay olmaganlar bir-birini yeya boshlashdi). O'g'rini esa hech kim qidirmasdi.

Ishtaxasi karnay uning! Nonushtaga o'smirlarni, tushlikka qariyalarni, kechki ovqatga esa o'rta yoshlilarni beryapman hozir. Inson zoti-da anqoning urug'iga o'xshab qoldi, uning oshqozoni esa tinch okeanidan katta.

Zaminda o'zimdan va undan o'zga hech kim qolmadi. Uni hanuz o'simlik yeyishga ko'ndira olmadim. Sezib turibman, bugunmi yo ertagami u meni yeb qo'yadi.

GO'SHTXO'R

U har kuni ertalab yelkamga chiqib olardi va men ishga otlanardim. Undan nafratlanmasdim, yo'q, u mening do'stim, hamrohim, tinglovchim edi. Ba'zan yelkalarim og'rib ketganida, butun vujudim madorsiz qolganida, uni yomon ko'rib ketardim, biroq uyga kelishim bilan barchasi unutilardi. U yelkamdan tushar va jimgina o'z yumushlariga kirishib ketardi. Gapirmasdi, shunchaki jilmayardi. Bu bilan minnatdorman degandek bo'lardi. Men minnatdor bo'lishim kerak aslida! Butun boshli dunyoda u borligi uchungina yolg'izlikni kamroq his qilardim. Yozganlarimni faqat u o'qirdi. Faqat u tushunardi. Faqat ugina so'zsiz, nigohlari bilan fikrlarini bildirardi va men hali ko'zlangan yerdan ancha uzoqligimni anglab yetardim. Gohida asabim buzilib ketardi, unga qarata qo'limga tushgan har narsani uloqtirardim, mayli, yomon bo'lsa-da maqtasang bo'lmaydimi nomard, deya butun ovozim bilan bo'kirardim, u esa jim, jilmaygancha menga tikilib turaverardi.

Bir-biriga quyib qo'ygandek o'xshash kunlarning birida u ko'rinmay qoldi. Chaqirdim, qidirdim, topolmadim. Bir xursand bo'lsam, bir xafa bo'lardim. Qushday yengil bo'lib ishga otlandim, qiziq, o'zimning og'irligimni ham his qilmasdim. Yo'qdek edim. Tor ko'chaga kirgach, atrofga qaradim, zot ko'rinmasdi va men sakrab yubordim. Ishonasizmi-yo'qmi, naqd besh qavatli binoning tomigacha sakrabman. Xayriyat, buni hech kim sezmad.

O'zimning og'irligimni sezmasam-da, umuman charchamasam-da, tunlari tomdan-tomga sakrab yursam-da, "yuk"imni sog'inari edim. O'zimni shunchalar yolg'iz his qilardimki, ba'zan sakrab sayyoradan chiqib ketgim kelardi. Ishga borardim, uyga qaytardim, tunlari uxlo olmay daydib chiqardim, kasbdoshlarim birorta ziyofatga chaqirsalar, uzr, zarur ishim bor edi, deya yana do'stim yo'q deb nolib yurardim. Yoqtirgan ayolim ham orada ajrashib yana erga tegib ketdi. Men esa hanuz so'qqabosh edim.

Uyga kelgach, axlat qutisidagi g'ijimlangan qog'ozlarni olib tekislashga tushdim. Shuncha narsani nuqta qo'ymay yozgan ekanman, har bir jumla faqat so'roq belgisi bilan tugardi. Tuni bilan ularni o'qib chiqdim. Tong yorishganda so'nggi varaqdagi yozuvlarni o'qib bo'ldim va oxiriga nuqta chizib qo'ydim.

Ne ko'z bilan ko'rayki, eshikning oldida u turardi, ha, u, xuddi o'zi! Ne qilishni bilmay qoldim. Shunchalar xursand bo'lib ketdimki, o'sha lahzada o'zimni eng baxtiyor odamlar ro'yxatiga qo'shishim mumkin edi. Bechoraning gapiraverib quloq-miyasini yeb tashladim. Savol ortidan savol yog'dirardim. U esa doimgidek g'amgin tabassum bilan jim turar edi. Shu paytgacha ahamiyat bermabman, uning yelkasini yuk egallagandi. Shodligimdan yiqilib ketay dedim. Do'stim ikkita bo'lgandi endi! Hazilakam yutuqmas bu! Tirjaygancha so'nggi qog'ozdagi yagona nuqtaga ikkita nuqtani qo'shib qo'ydim va biz birgalashib ishga otlandik.

IKKI YO'L

Men yaxshi odamlarni yomon ko'raman. Ulardan qochib yuraman doim, ularni ko'rmaslik niyatida bu yerlarga kelib qolganman o'zi. Hozir yonma-yon joylashgan ikki yo'lda yuribman. Ha, birva-rakayiga ikkisida ham. Chap oyog'im chapdakisida. O'ng oyog'im o'ngdakisida. O'zboshimchalik bilan chap yo'lda o'ng oyog'im bilan, o'ng yo'lda chap oyog'im bilan ham yurmoqchi bo'ldim, lekin eplolmadim. Ozgina yurolдим xolos. Yengildim. Qonunlarning oldida kuchsizlik qildim. Bukchaygan holimda oyoqlarimni eski holatiga qaytardim.

Bu yo'llarning orasida yoriq bor, tubi ko'rinmaydi, eni kalta, kengaymagan hali. Juftlikning faqat bittasida yursamam bo'ladi-yu, nafsım yo'l qo'ymaydi, ikkovining ham bir-biriga o'xshamas taftini his qilgim keladi.

Chapga, o'ngga, pastga, tepaga tilimni osiltirib, anqayib boqqancha, yo'llar yonma-yonlik xususiyatini yo'qotib, sekin-astalik bilan ayrilishni boshlaydigan yerga kelib qolibman. Oradagi yoriq ham kengaya boshlaydi buyog'iga. Ortiq ikki yo'lda bir vaqtning o'zida yurolmayman.

Oyoqlarım og'rib ketyapti. Ular juda nimjon. Shu paytgacha birorta sport turi bilan shug'ullanmaganman. Baquvvat bo'lganimda ham alal-oqibat bir yo'lni tanlashimga to'g'ri kelardi. O'sha vaqt keldi. Yo'rtimga qaytaymikin...

Ortinga qaytaman. Qaytgan joyımdan yana ortimga qaytaman. Tirjayaman. Ko'zimdan yosh otilib chiqadi. Oldından orqaga, orqadan oldinga ko'p bora borib kelganim yodimga tushadi. Axir yaxshi odamlarni ko'rishga ko'zim yo'q-ku mening. Yana yo'llar ayro tushadigan joyga borib, to'xtab qolaman. Necha kunım o'sha yerda o'tib ketadi. Ortga qayrilaman.

Talabalik - ko'plab yoshlar uchun hayotning buriilish nuqtasi, imkoniyatlar eshigiga olib boruvchi yo'l. Bu - ilm yo'li, o'qish, izlanish davri. Shu bilan birga, mana shu davr mobaynida shaxsiy hayotni ham tartibga solish muhim hisoblanadi. Chunki to'g'ri tuzilgan kun tartibi va sog'lom turmush tarzi talabalarga stresslarini yengishga yordam beradi, muvaffaqiyatlar sari yana bir qadamni kafolatlaydi. Quyida samarali va to'g'ri tuzilgan kun tartibini yaratish bo'yicha talabalar uchun bir necha foydali tavsiyalarni keltirib o'tamiz.

REJA TUZISH

Har bir kun uchun avvaldan reja tuzishga harakat qiling. Chunki inson psixologiyasida ishoralar, eslatmalar muhim hisoblanadi. Ishlab chiqilgan reja esa sizga kun davomida nimalar qilishingizni aniq ko'rsatib turadi. Shu orqali kuningizni samarali tashkil etishingiz mumkin.

TALABALAR, AMAL

POMODORO USULI

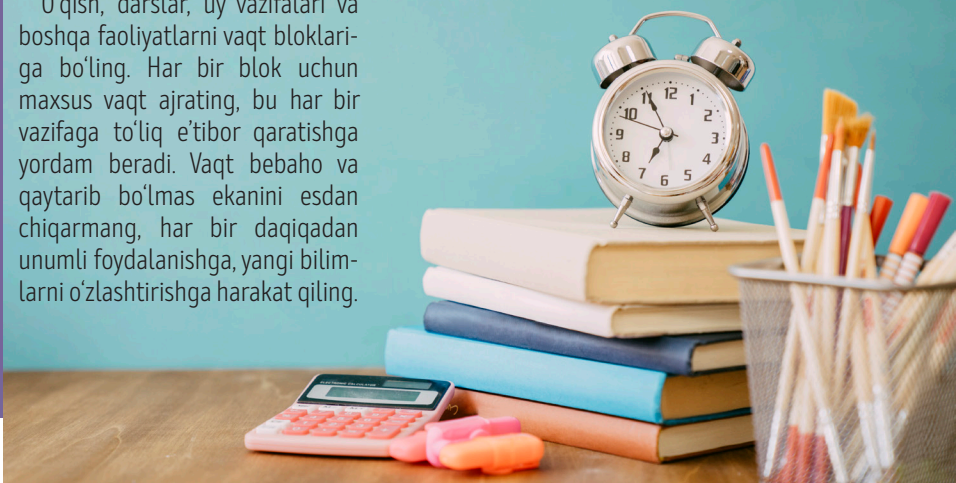
Pomodoro usulini qo'llash o'qishdagi unumdorlikni oshiradi. Ya'ni 25 daqiqa davomida o'qishga yoki ishlashga diqqat qaratib, keyin 5 daqiqa dam oling. Har to'rt Pomodoro sessiyasidan so'ng, 15-30 daqiqa dam olishga ruxsat bering. Bu usul diqqatni oshiradi va charchoqni kamaytiradi.

PRIORITETLARNI BELGILASH

Kunning boshida bajarishingiz lozim bo'lgan eng muhim vazifalarni belgilab oling. Ularni muhimlik darajasiga qarab bajarishga urining. Kunning avvalida bugun uchun dolzarb bo'lganlarini amalga oshirish zarur, uzoq muddatli maqsadlaringizga mos keluvchi topshiriqlarni esa keyinroqqa rejalashtirgan ma'qul.

VAQTNI TO'G'RI TAQSIMLASH

O'qish, darslar, uy vazifalari va boshqa faoliyatlarni vaqt bloklari-ga bo'ling. Har bir blok uchun maxsus vaqt ajrating, bu har bir vazifaga to'liq e'tibor qaratishga yordam beradi. Vaqt bebaho va qaytarib bo'lmas ekanini esdan chiqarmang, har bir daqiqadan unumli foydalanishga, yangi bilimlarni o'zlashtirishga harakat qiling.

TARTIBLI UYQU

Har kuni yetarli uyqu olish juda muhimdir. 7-8 soat uyqu energiya darajasini saqlash va diqqatni yaxshilash uchun zarur. Tunda kam uxlash yoki umuman uxlamaslik esa kunduzgi rejalaringsizning bajarilishida unumdorlikni pastlatib yuboradi.

QILING!

SOG'LOM OVQATLANISH

Sog'lom ovqatlanish tanani har qandaypsixologik yoki jismoniy holatlar uchun to'g'ri tayyorlaydi. Albatta, erta tongda nonushta qilishga odatlaning. Bu nafaqat oshqozonning yallig'lanmasligi uchun muhim, balki miyangizning kun davomidagi ma'lumotlarni zo'riqlarsiz qabul qilishi uchun ham zarurdir.

IJTIMOY ALOQA VA JISMONIY FAOLIYAT

Do'stlar va oila uchun vaqt ajratish ham muhim sanaladi. Chunki ijtimoiy aloqalar insonga qo'llab-quvvatlash va ruhiy yengillik tuhfa etadi. Shu bilan birga, kunning ma'lum bir qismini jismoniy mashqlar bilan to'ldiring. Yengil jismoniy mashqlar yoki yurish kunlik energiyangizni oshiradi va stressning oldini oladi.

O'ZINGIZNI MUKOFOTLANG

Maqsadlaringizni baholab, erishgan yutuqlaringizni ko'rib chiqing. Bu sizga yana-da ko'proq motivatsiya ulashadi va kelajakdagi maqsadlaringizga erishishga yordam beradi. Har bir yutuqdan so'ng o'zingizni mukofotlash yaxshi motivatsiya bo'lishi mumkin. Uning qay ko'rinishda bo'lishini, albatta, o'zingiz belgilang va rag'batlantirishda chegaradan chiqmaslikka urining.

Otabek MADAMINOV tayyorladi

ARZON VA SIFATLI TAOM HOZIRLAYMIZ

O'qish boshlanishi bilan uylarida onalari tayyorlagan taomlarga o'rganib qolgan talabalar oldida bir muammo paydo bo'ladi. U ham bo'lsa - qanday qilib arzon narxga to'yib taomlansa bo'lar ekan? Xuddi shu o'ylovda yurgan yigit-qizlar uchun ushbu sahifada hamyonbop, to'yimli va foydali ovqatlar retseptlarini bo'lishamiz.

“OLMALI KRUTONLAR” (ikki kishilik nonushta)

Buning uchun, avvalo, bizga kerak bo'ladi-gan mahsulotlarni belgilab olamiz:

- 2 dona olma (2000 so'm);
- 1 dona non (3000 so'm);
- 1 qadoq dolchin(koritsa) (2000 so'm);
- 1 dona tuxum (2000 so'm);
- 100 gr shakar (3500 so'm).

Ishni mayda kvadrat shaklda to'g'ralgan olmani qizigan yog'da qovurishdan boshlaymiz. Unga shakar qo'shib yaxshilab aralashtiramiz. So'ngra oz miqdorda suv solib, dimlab qo'yamiz.

Boshqa bir idishda tuxumni chaqib, unga dolchin qo'shib aralashtiramiz. Aralashmaga parrak qilib kesilgan non bo'laklarini botirib, tovada dog'lab olamiz.

Pishir-kuydir ishlari shu yerga kelib tugaydi. Tayyor bo'lgan non bo'laklarini likopchaga tortib, ustiga shirin olma bo'laklarini joylashtiramiz.

Mana, nonushta uchun noodatyi va o'zgacha ta'mli fransuzcha taom tayyor! Umumiy xarajatlarmiz esa atigi 12 500 so'm bo'ldi. Yoqimli ishtaha!

“TALABALAR KOTLETTI”

Kerakli mahsulotlar:

- O'rtacha kattalikdagi 1 dona kartoshka (1000 so'm);
- Eritilgan pishloq (12 000 so'm);
- 0,3 gr tovuq go'shti filesi (13 000 so'm);
- 1 dona piyoz (500 so'm);
- 1 dona non (3000 so'm);
- 1 dona pomidor (1000 so'm).

Ishni kartoshkani qaynatishdan boshlaymiz. Bu vaqt mobaynida tovuq go'shti va piyozni juda mayda shaklda kesib, qiyma holiga keltiramiz. Unga ta'bga ko'ra tuz va murch qo'shamiz.

Parallel ravishda nonni mayda kubik shaklda kesib tayyorlab qo'yamiz.

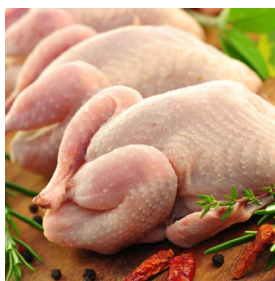
Shundan so'ng tayyor qiymani dumaloq shakldagi bo'laklarga ajratamiz. Ularning ichiga esa kubik qilib kesilgan pishloqlardan solamiz. Non bo'laklarini esa sharikchalaryuzasiga biriktiramiz.

Navbat tayyor bo'lgan sharikchalarni qizigan yog'da qovurib olishga keldi. Yaxshilab pishishi uchun ustidan bosib, har ikkala tomoni qovurilishiga ahamiyat berish kerak. Tovoning qopqog'ini yopib, biroz pastlatib qo'ysak, taom muloyim bo'lib pishadi.

Bu orada 1 dona pomidorni qirg'ichdan o'tkazib, undan qayla tayyorlab olishimiz mumkin.

Qaynatilgan kartoshkamizni esa mayda qilib ezib, unga ozroq yog' qo'shamiz. Likopchaga kartoshkadan tortib, ustiga qovurilgan shariklar - kotletlarni joylashtiramiz. Atrofiga esa ishtahaochar qayla quyib, ko'katlar bilan taomga zeb beramiz.

Umumiy xarajatlar iste'mol hajmiga qarab 30 000 so'm atrofida. Ammo to'yimli va yangicha ta'mga ega taom lazzatidan bahramand bo'lish mumkin. Buni uy sharoitida, albatta, tayyorlab ko'ring!

MEHR-U

NAFRATINI
AYAMAY...**SAID AHMAD***O'zbekiston Qahramoni, xalq
yozuvchisi:*

– Tog'ay Murod qissalarini o'qir ekanman, har gal yangi bir yozuvchini ko'rgandek bo'laman. U kechagi hammani qoyil qoldirgan "Yulduzlar mangu yonadi" yoki "Ot kishnagan oqshom" qissalarini yozgan Tog'ayga o'xshamaydi. "Oydinda yurgan odamlar"ni boshqa Tog'ay yozgan, deb o'ylaysiz. Ha, uning asarlari sira bir-birini takrorlamaydi.

Tog'ay Murodning xalq oldidagi, adabiyot oldidagi halol xizmatlari uchun u "Xalq yozuvchisi" degan unvon bilan taqdirlandi. U Abdulla Qodiriy nomidagi baland darajali mukofot laureati degan unvonga loyiq ko'rildi. So'z ustasi, so'z zargari Tog'ay Murod cho'ng chinorlar ildizlaridek chuqur ildiz otib ketgan yer bolasining hech qaytarilmas qiyofasini katta san'at, mahorat bilan chizdi...

ODIL YOQUBOV

O'zbekiston xalq yozuvchisi:

– Tog'ay Murod, shubhasiz, XX asrning yetmishinchi yillarida adabiyotimizga kirib kelgan iste'dodli yozuvchi.

U bir qarashda qo'pol, manman, hech kimni nazariga ilmaydigan odamga o'xshab ketardi. Keyinroq ma'lum bo'ldiki, Tog'ay Murod manman emas, aksincha ko'ngli nozik, kamchiliklari ham, fazilat-lari ham o'ziga xos bir inson ekan. Gaplashish usullaridan tortib, asarlarigacha alohida bir dunyo ekan.

PIRIMQUL QODIROV

O'zbekiston xalq yozuvchisi:

– Butun qalb boyligini va bor iste'dodini bir nuqtaga yig'ib, qog'ozga tirik tushira oladigan yozuvchigina kitobxonni hayajonga soladigan, uning ko'ngil mulkiga aylanadigan asarlar yaratadi. Rahmatlik Tog'ay Murod ana shunday qalbi boy, iste'dodi yorqin adiblardan edi. Yozuvchining asarlaridagi o'ziga xos, takrorlanmas fazilatlar uning tug'ilib o'sgan yurti, tuprog'i olingan joylarning tarovati bilan naqadar bog'liq ekanini men Surxondaryoning Xo'jasoat deb atalmish qishlog'idan olgan taas-surotlarimga qiyoslab payqagan edim.

Tog'ay Murod hayotligida u bilan yurakdan suhbatlashgan paytlarimiz ko'p bo'lgan edi. Endi kitoblarini o'qisam, u o'z qal-bini asarlariga joylab ketganini sezaman. Shuning uchun ularni o'qish jarayonida Tog'ay Murod bilan qalban suhbatlashganday bo'lsam. O'ylaymanki, uning kitoblari umrboqiy asarlar qato-rida kitobxonlar tomonidan ham doim sevib o'qiladi.

SHUHRAT ABBOSOV

O'zbekiston xalq artisti, san'at arbobi:

– Men o'z ijodiy faoliyatim davomida ko'p yozuvchilar bilan hamkorlik qilganman, asarlarini ekranlashtirganman. Amerika yozuvchilaridan tortib, o'zbek adabiyotigacha... Said Ahmad, Komil Yashin, Rahmat Fayziy... Mashhur yozuvchimiz Abdulla Qahhor "Mahallada duv-duv gap" filmiga dialoglar yozib bergan. Juda sergap, xushmuomala yozuvchilarni ham ko'rganmiz, birpasda hamma bilan kirishib ketadigan ijodkorlarni ham uchratganmiz. Bu jihatdan Tog'ay Murod tamoman boshqacha odam edi. Uni hech kinga o'xshatib bo'lmazdi. U hech kimdan hayiqmay, achchiq bo'lsayam to'g'ri gapni ayta olardi. Ko'ngil olamiga hech kimni kiritmasdi. O'ylaymanki, buning o'z sabablari bor edi. Shunday bo'ladiki, ba'zilar ko'p gapirib, yuragini hadeb bo'shataveradi-da, keyin o'zida hech narsa qolmaydi. Tog'ay Murod esa butun hayot haqidagi bilimi, uchrashuv-u to'qnashuvlarini yuragidan o'tkazib, ular bilan asarlarini sug'oradi. Bor dardlari, hasratlarini bir bora ana shu ko'ngil filtridan o'tkazib, qog'ozga tushiradi. Axir uning asarlarida hassos ijodkor qalbi aks etishi bejiz emas-da. Men Tog'ay Murodning ketma-ket dadil asarlar yaratganligi sirini ana shunda deb bilaman.

Tog'ay Murod bilan o'zbek adabiyotida bir davr o'tdi, katta bir tarixiy voqea o'tdi. Tog'ay Murod xalqparvar, kurashchan, tinchimaydigan buyuk yozuvchimiz edi. Afsus, endi u oramizda yo'q. Men yana yuqoridagi fikrga qaytmoqchiman: xalq o'lmaydi. Modomiki, o'zbek xalqi, millatimiz o'lmas ekan, Tog'ay Murod asarlari ham o'lmaydi. Demakki, Tog'ay Murod ham mangu yashaydi.

HALIMA XUDOYBERDIYEVA

O'zbekiston xalq shoiri:

Tog'ay Murod degani – tog'day murod degani,
Ketganligin xabari – fig'on, faryod degani,
Kelganida odamday quvongan, ketganida –
Odamdan baland uvvos ko'targan ot degani.

NOSIR FOZILOV

*O'zbekiston san'at arbobi,
yozuvchi:*

– Men Tog'ayni “polvon” deb chaqirardim. O'zingiz bilasiz, Surxondaryo polvonlar yurti. O'zi ham gavdasi buzuq, yelkasi keng, ko'zlarida mung bor bola edi. U odam bilan tez yaqinlashib, shatir-shutur gaplashib ketavermas edi. Indamay, vazminlik bilan gapingizni eshitib o'tirardi. Mening Tog'ayni yaxshi ko'rishim uning tog'-u dashtni yaxshi bilishidan edi. Ayniqsa, u chorvani yaxshi bilardi. U ot haqida asar yozdi. Bu borada o'zbek adabiyotida uning oldiga tushadigani yo'q, desam mubolag'a bo'lmaydi.

Ba'zan-ba'zan nega bizning adabiyotimiz jahonga chiqmaydi, deganga o'xshagan gap-so'zlar bo'lib turadi. Jahonga chiqish uchun biz yaratgan asarlarda jahonshumul muammolar ko'tarilishi, baquvvat-baquvvat qahramonlar yaratilishi kerak. Men hech ikkilanmay aytishim mumkinki, Tog'ay Murodning keyingi romanlari, agar malakali tarjimonning qo'liga tushib, ko'ngildagidek tarjima qilinsa, boshqa yurtlardagi o'quvchilarning javonlaridan ham o'rin olishi turgan gap.

MAHMUD SA'DIY

O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan jurnalist:

– Haqiqiy yozuvchi o'zini o'zi baholay oladi. Tog'ay Murod ham o'z asarlariga o'zi baho bera olardi. Tog'ay hech bir asariga mukammal deb qaramagan. U qissalarini tinimsiz tahrir qilar edi. Tahrir qilganda ham yaxshi tomonga o'zgartirgan. Odatda, badiiy asardagi har qanday tahrir kitobxonga ma'qul kelmaydi. Uning ilk taassurotlarini chalkashtirib yuboradi. Tog'ay Murodda esa mana shu nuqson uchramaydi. Agar Tog'ay hayot bo'lganida asarlari tahriri ustida hali ko'p ishlardi. Bizga yanada mukammal badiiy asarlar taqdim qilar edi... Ha, u ana shunday buyuk yozuvchimiz edi. Nazarimda, Tog'ay sira o'lgan emasday, oramizda yashayotganday. Aslida ham shunday, u bizning oramizda, u aslo o'lgan emas. Tog'ay Murod hamon sahnada!

UMARALI NORMATOV

O'zbekiston fan arbobi, professor:

– Sirtidan o'ta bosiq, tabiatan sokin ko'ringan bu odamning qalbida shunchalar dard, iztiroblar borligidan ogoh bo'lib hayratda qoldim. Zamonaviy jahon falsafasi, adabiyoti, ularning ulkan namoyandalari, men eshitgan, eshitmagan, o'qigan, o'qimagan asarlar haqida shu qadar to'lib-toshib gapirdiki, ko'plar nazarida “etnograf, baxshi qalamkash” bo'lib ko'ringan bu o'g'lonni teran fikrlaydigan zamonaviy yetuk bir faylasuf, zabardast zamonaviy mutafakkir adib qiyofasida ko'rib, ich-ichimdan quvondim. Bu beorom qalb sohibi, mutafakkir ijodkor yaqin kelajakda milliy adabiyotimizda albatta jiddiy badiiy kashfiyotlar yaratajagiga ishonch hosil qildim. Adibning galdagi “Otamdan qolgan dalalar”, “Bu dunyoda o'lib bo'lmaydi” asarlari mendagi mana shu ishonchni to'la oqladi, deb dadil ayta olaman.

MAHMUD ABULFAYZ

yozuvchi, publitsist:

– Har kimning o'z dalasi, o'z ko'chasi bo'ladi. Kimdir dalasiga tikan eksa, kimdir gul ekadi. Shunga qarab odamni farqlaydilar. Shunday odamlar borki, o'z ko'ngil ko'chasini istagan odamga ochib qo'yadi. Bunday ochiq ko'chadan kimlar o'tmaydi. Shunday odamlar borki, o'z ko'ngil ko'chalaridan har qanday odamni ham o'tkazmaydilar. Aytmoqchi edikki, Tog'ay Murod o'z dalasiga anvoyi gullar ekishga ulgurgan adibdir. Aytmoqchi edikki, yozuvchi, inson Tog'ay Murod ko'ngil ko'chalariga har kimni ham qo'yabermas edi.

...Yozuvchi, inson, grajdanin Tog'ay Murod ko'ngil qushini har kuni, har subhi sabo qadrdon qishlog'i Xo'jasoat tomon ado bo'lmas sog'inch ila uchirgan. Men bu haqiqatga juda ishongim keladi.

IBROHIM G'AFUROV

*O'zbekiston Qahramoni, fan
arbohi:*

– Tog'ay Murodning ilk asarlari-
ni o'qiganda ularning kutilmagan
poeziyasi meni o'ziga rom etdi.
Esimizda, o'sha asarlar dunyoga
kelib o'qilayotganda juda ko'pchilik
o'quvchilarga va qalam ahliga
bu kutilmagan poeziya shunday
juda chuqur taassurot qoldirgan
edi. Ular yaqin-yiroq adabiyotlar
sarhaddari va ufqlariga qaraganda
ham o'xshashi yo'q adabiy-badiiy
hodisalar ekanligi ko'rinib
turardi. Gruzinlarning Pirosmeni
degan rassomi o'tgan. Uning
suratlari xuddi juda talantli bolalar
chizgan suratlarga o'xshaydi.
Buni primitivizm ham deyishadi.
Yaxshi ma'noda. Pirosmeni shu
o'ta odmi suratlarida gruzinning
qiyofasi, gruzinning tom shoirliği,
san'atkorligi va o'z-o'ziga bo'lgan
ishonchini juda yorqin va takrorlanmas
tarzda aks ettirgan. Pirosmeni
Tog'ay Murodga hech aloqasi yo'q.
Lekin Tog'ay Murod ham xuddi shu
gruzin rassomi kabi takrorlanmas,
shoirona, o'zbekona va xalqonadir.
Tog'ay Murodni o'qisangiz, odam
dam-badam to'lib ketadi. Yig'i. Zavq-
shavq... Ilhomga.

YO'LDOSH ESHBEK

O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi, shoir:

– O'quvchi Tog'ay Murod ijodi bilan tanishayotganda
qiynalmaydi. (Talabchan zamondoshlarimiz zamonaviy
adabiyot o'quvchini bir ozgina qiynab, keyin ochilishini
xush ko'rishadi. Bu ham to'g'ri, lekin biz ortiqcha, rebus-
simon chigalliklarni nazarda tutmoqdamiz.) Albatta,
o'quvchi Tog'ay Murod qahramonlari xursand bo'lsa –
xursand, xafa bo'lsa – xafa bo'ladi, birga yashaydi – o'qish
jarayonida – birga qiynaladi. Shunday deb o'ylayman,
ishonaman. Bu degani Tog'ay Murod mutlaqo tayyoriga
ayyor o'quvchilarga mos degani emas.

Nima bo'lganda ham, Tog'ay Murodni xalqimiz xush
qarshiladi. Buni, albatta, ko'pchilik sezdi. Uning asarlari
ritmik jihatdan xalq og'zaki ijodi sarchashmalaridan suv
ichsa-da, ohanglari tamoman yangi, betakror, biror yozuv-
chiga o'xshamaydi, tili, ohanglari xalq dostonlaridan ham
farqlanadi. Ohanglar, jummlalar quyma. Uning ijodi haqida
gap ketganda – ko'p takrorlayotganim – xayolimda ohang
turadi. Asar bilan sarlavha – tan bilan bosh. Asarlarini
o'qishni boshlashingiz bilan, yo'q, boshlamasdan oldin,
sarlavhalariga ko'zingiz tushgandayoq, odamni ajib bir
oydinlik, anvoyi nurlarga chulg'angan go'zal bir ohang
qurshab oladi.

VAFO FAYZULLOH

shoir, adabiyotshunos:

– Xayriyat, shu o'zbeki ijodni bemalol jahonshumul adiblar asarlari bilan solishtirib, yutuq va kamchiliklarini ko'rsa bo'ladi. Sevintiradigani, bunaqa katta mehnat qilib, ijodni e'tiqod darajasiga ko'tarib qalam tebratgan adiblar dunyo bo'yicha ham unchalik ko'p emas. O'zbekda esa juda oz.

Tog'ay Murod rostgo'y edi. Xato bo'lsa-da, dilidagini tiliga chiqaruvchi edi. Mehrini ham, nafratini ham tap tortmay bildirguvchi edi. Bu asarlarining haroratidan seziladi.

Tog'ay Murod asarlarining o'zi bir lug'at. Uni to'plab, sharhlab, chuqur izohlab nashr qilinsa, ko'pgina unutilgan so'zlarimiz yoxud vo'ha va vodiylarimizdagina ishlatilib, mahalliy bo'lib qolayozgan so'zlarimiz adabiy tilimiz xazinasini boyitib, tilimizning kuchiga kuch qo'shadi. Yana bir jiddiy omil – adib yasagan yangi so'zlar tilimiz tarovatiga yot, husniga dog', talaffuziga beo'xshov ajnabiy so'zlar o'rniga tushib, bu og'riqni muolaja qilishi turgan gap.

SOBIR O'NAR

yozuvchi:

– Tog'ay Murod tom ma'nodagi, ya'ni haqiqiy adabiyot talablariga javob bera oladigan chinakam yozuvchi edi. U o'zining ilk qissasi – “Yulduzlar mangu yonadi”dan boshlaboq o'quvchisini darrov topib oldi. Kitobxonlarni ohanrabodek tortib ketdi. Ko'pchilik adiblarga nasib bo'lmaydigan bir voqea ro'y berdi: “Xo'sh, Tog'ay Murod endi nima yozarkin?” – degan kutish ishtiyoqi paydo bo'ldi. Aytish kerakki, adibimiz umrining oxirigacha bu yumushni sharaf bilan uddaladi: kutgan o'quvchiga kutilganidan ziyod qissa, roman tortiq etdi.

ISROIL SHOMIROV

shoir:

TOG'AY MURODNI ESLAB

yoxud oydinda yurgan odamlar haqida g'amgin ballada

Xayolan yurakka axtarib taskin,
Ot bilan jo'nayman Xo'jasoatga.
Men ko'zga surtgayman adirlar xokin,
Ular haykal bo'lar Tog'ay Murodga.

Sayrak dashtlarini tuman qoplagan,
Bedov hansiraydi, yo'l tortar horg'in.
Bu yolg'iz so'qmoqdan kimlar chopmagan,
Negadir chechakning yuzlari so'lg'in.

Shoir yurti o'zi muqaddas manzil,
U yerga bormasam ko'nglim to'lmaydi.
Ne uchun g'amginsan yurak, sen xijil,
Sirli bu dunyoda o'lib bo'lmaydi.

Birdan yomg'ir quyar, chaqadi chaqin,
Ojiz yuragimni teshar jalalar.
Ortimdan qo'l silkar yurakka yaqin,
Mung'ayib otamdan qolgan dalalar.

Tanamga xush yoqmas bahor havosi,
Chehrasi yorishmas qizg'aldoqning ham.
Bilmadim, mahzundir to'rg'ay navosi,
Sayxonliklar aro nimalardir kam.

Kaklik ham sayramas zovning pastida,
Kiyiklar ko'rinmas – bir xatar tuygan.
Evoh, Oboqlining biyday dashtida,
Oqshomlari otlar kishnamay qo'ygan.

Shomda oshno bo'ldim Xo'jasoatga,
Qishloq odamlari dilkash, mehmondo'st.
Har biri o'xshaydi Tog'ay Murodga,
Burgut ko'zlarida chaqnaydi yulduz.

Gulxan atrofida qiziydi gurung,
G'amgin she'r o'qiyman keng davra aro.
Elning yulduzlari mangu yongan deng,
Ular davralardan tushmaydi ayro.

Kim roviylik qilar o'zicha yayrab,
Baxshi ohangidan uchar alamlar.
O'choqqa archadan o'tinni qalab,
Ma'yusdir oydinda yurgan odamlar.

Ziyodulla chavandoz kelar yonimga,
Elning orin olgan ulochi, bir kal.
Tog'lar oro kirar mening jonimga,
Izlagan narsamni topgum shu mahal.

... Goho yayov yurib, goho ot minib,
Hali ko'p boraman Xo'jasoatga.
Dala va dashtlarga ming bor sig'inib,
Men haykal qo'yaman Tog'ay Murodga.

BAHODIR JOVLIYEV: “ISMINGIZNI ERKALAB...”

Bahodir JOVLIYEV – 2001-yilda Qashqadaryo viloyati Qamashi tumanida tug'ilgan. Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universitetining magistratura bosqichida tahsil olmoqda.

ONAMGA XAT

*Yo menga duoying o'tmadi,
Yo meni qarg'adi yomonlar.
Men daydib yuribman qaydadir,
Onajon, tinchmi sen tomonlar?*

*Men kelgan joylarda bahor yo'q,
Anhor yo'q, ruhimni yuvishga.
Shayton bor qo'limdan ushlagan,
Onajon, yordam ber quvishga.*

*Bir kenglik istayman, bir kenglik,
Yugursam tovonim lov yonib.
Dunyoga boqishni xohlayman,
Onajon, tizzangda uyg'onib.*

*Na alif, na qara dol qaddim,
Beo'xshov shaklda borman men.
Zariga, zo'riga tupurdim,
Onajon, mehringga zorman men.*

*Tongimni tunimga almashib,
Umrinning gulini so'ldirdim.
Ko'zimga ishonmay, qo'ynimni,
Onajon, yolg'onga to'ldirdim.*

*Yig'lashga aytarli haqqim yo'q,
Sabab ham topmadim kulishga.
Men daftar qoralab yuribman,
Imkon bor zo'r shoir bo'lishga!*

I

Ey qalandar, to'ldir qadah,
Tomirimga qo'shilsin may.
Otam ekkan daraxtlardan,
Quvilganman soya topmay.
Taqdirimga o'xshab chopon,
Qirq yeridan yamog'i bor.
Sho'ri kuygan oilalarning,
Mendek tekin tomog'i bor.
Na faryodim, na dodimni,
Aytsam yurak tig'laysanmi?
Yoki bir bayt bitib bersam,
O'qib shunga yig'laysanmi?
Ey qalandar, to'ldir qadah.

II

Ko'rganimni ko'rdim dedim,
Ko'rmaganim bir baxtli kun.
Men g'am-anduh ko'chasidan,
O'tib keldim sen-la bugun.
Ey qalandar, to'ldir qadah,
Tomirimga qo'shilsin may.
Onam qilgan ko'rpachada,
Qiyomatga qadar uxlay.
Tushlarimga kirar balki,
Qirqta qiz-u, qirqta zina.
To'qson to'qqiz o'rim sochning
Raqs tushishin bir ko'rgina.

III

Ko'p bemaqsad daydib yurdim,
Jinlar meni chalib ketgan.
Orzu, reja va yuragim,
Bir qizchada qolib ketgan.
Ey qalandar, to'ldir qadah,
Tomirimga qo'shilsin may,
Men lab bosib qo'ygan labni,
Yalayapti kimdir bilmay.
Kuysa kuysin ich-u etim,
Yonib ketsin yurak derman.
Bu dunyoda boshdan adoq
Chala qolgan bitta she'rman.

* * *

Kun bulutlar ortida qoldi,
Soyam sekin mendan yiroqlar.
Qashqadaryo bir chekkasida,
Ko'ngil qurg'ur sizni so'roqlar.

Huv! Ketyapti yugurib hushim,
Yo'ldoshlarga tuyilar erish.
Sizni sira ko'rgim kelmaydi,
Menga ma'qul sog'inib yurish.

Qarang, kunlar sovib boshladi,
Taftimdan siz ketasiz yonib.
Kechalari uyqum kelmaydi,
Tushlarimdan sizni qizg'onib.

Voh, bu dardga chidab bo'lmaydi,
Ishq vaslingiz etadi talab.
Ammo bir bor ismingizni ham,
Aytolmaganman-ku erkalab.

Men sevishtni o'rgandim jim-jit,
Or oldida bordir uyatim.
Yuragingiz bir chekkasida,
Quvmasangiz, qolmoq niyatim.

Bulut g'olib – kun xira juda,
Soyam sekin mendan yiroqlar.
Qashqadaryo bir chekkasida,
Ko'ngil qurg'ur sizni so'roqlar....

GATES CAMBRIDGE SCHOLARSHIP –

**DOKTORANTURA VA
MAGISTRATURADA
O'QISH UCHUN
BARCHA XARAJATLARI
TO'LIQ QOPLANUVCHI
STIPENDIYA DASTURI**

Dastur har yili Buyuk Britaniyadan tashqari barcha mamlakat fuqarolaridan 80 kishi (AQShdan 25, qolgan barcha davlatlardan 55) uchun xarajatlari to'liq qoplanuvchi stipendiya dasturini taklif etadi. Kvota-ning asosiy qismi PhD talabalariga to'g'ri keladi. Nomzodlar Kembrij universitetiga PhD (doktorantura), magistratura yoki 1 yillik aspirantura uchun hujjat topshirishlari mumkin.

Gates Cambridge Scholarship milliarder Bil Geyts va uning rafiqasi Melinda Geyts tomonidan tashkil etilgan bo'lib, dasturdan intellektual salohiyatli, o'zgalarining hayotini yaxshilash istagida bo'lgan hamda yetakchilik qobiliyatiga ega nomzodlarni saralab olish ko'zlangan.

Gates Cambridge Scholarship stipendiyaga tayinlangan nomzodning o'qish va yashash xarajatlarini to'liq qoplaydi, shu bilan birga, zarur hollarda qo'shimcha yordam mablag'lari ham ajratadi. Keling, endi beriladigan moliyaviy ko'mak turlari haqida batafsil to'xtalsak.

O'qiblarining universitetdagi o'qish xarajatlari to'liq qoplanadi;

Bitta talaba uchun stipendiya miqdori 2024-2025-yilgi o'quvyilida 12 oy uchun 21,000 funt sterlingni tashkil qiladi;

PhD bosqichidagilar uchun grant 4 yilgacha amal qiladi;

O'qish boshlanishi va tugashidagi borish-kelish aviachipta to'lovlari qoplanadi (faqat o'ziga);

Kirish vizasi hamda sug'urta xarajatlari to'liq to'lab beriladi.

Bundan tashqari, akademik rivojlanish, oilaviy, otalik yoki onalik nafaqalari, qiyin vaziyatlarda qolganda va boshqa bir qancha holatlarda vaziyatdan kelib chiqib moliyaviy ko'maklar beriladi.

Hujjat topshirish

Arizalarni qabul qilish va moliyalashtirish uchun universitetning "Bitiruvchilar uchun ariza topshirish portalı" orqali topshirish zarur. Grantga talabgor sifatida ko'rib chiqilish uchun nomzod onlayn arizada o'ziga mos kursga topshirish bo'limini, o'quv bo'limini hamda arizaning "Funding" qismida "Gates Cambridge"ni to'ldirishi kerak. "Funding"da esa quyidagilar so'raladi:

Nomzod nega ayna shu kursga ariza topshirayotgani haqida 3000 ta belgidan iborat bo'lgan insho;

PhD nomzodlari uchun tadqiqot ishi;

Akademik tavsiyanoma.

Eslatma: Hujjatlarni topshirishga kirishishdan avval universitetning rasmiy saytidan (www.gatescambridge.org) kerakli ma'lumotlarga ega bo'lish zarur qilmaydi.

Ariza topshirish muddati

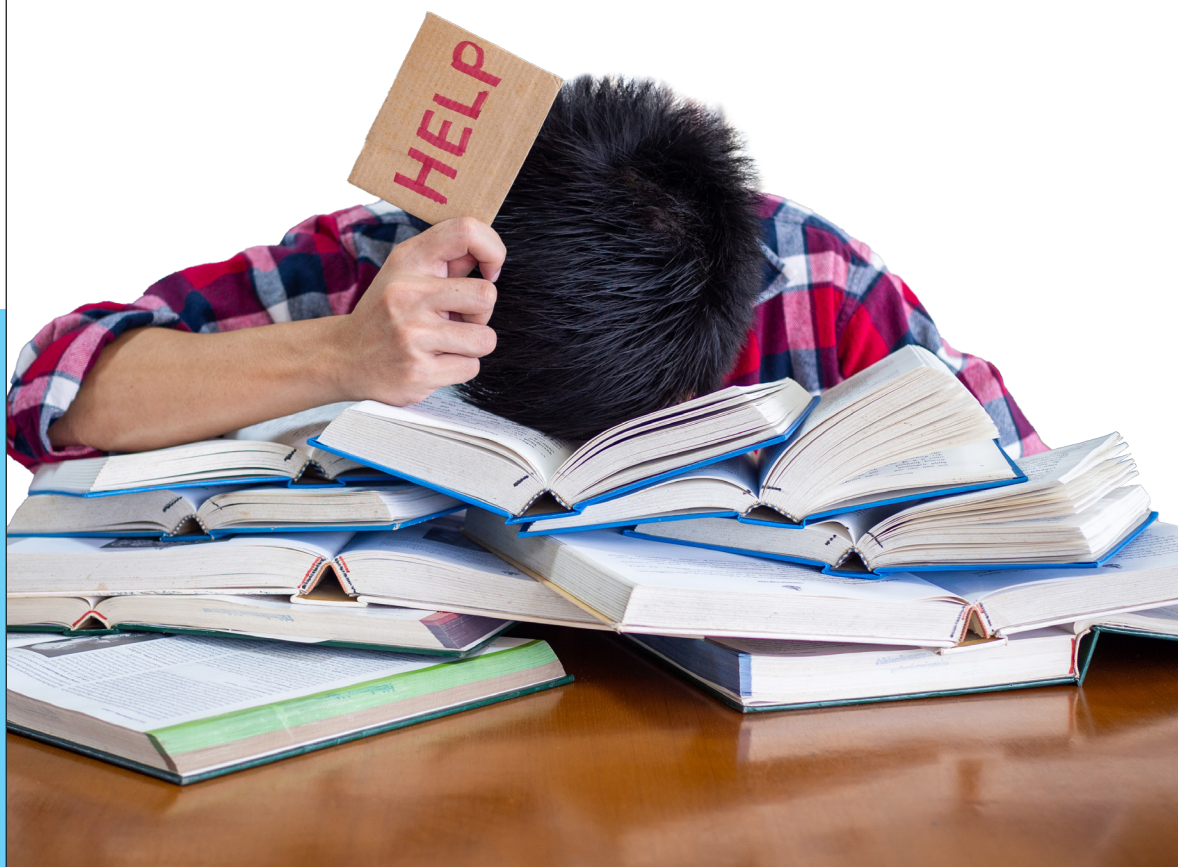
Boshlanish sanasi: 04.09.2024

Qabulning so'nggi sanasi: 03.12.2024. Topshirilayotgan dasturga qarab 07.01.2025 gacha bo'lishi ham mumkin.

Qabul natijalari esa 2025-yilning 5-martiga qadar e'lon qilinadi. G'oliblarga 7-aprel-gacha grantlar taklif qilinadi. Taklifni 3 kun ichida qabul qilish kerak, aks holda grant bekor qilinishi mumkin.

Manzura ABDUHAKIMOVA tayyorladi

SLEEP PROBLEMS IN STUDENTS

Sleep disturbances have a direct impact on lifestyle, mental health, cognitive functions, and health factors, and are the origin or consequence of several diseases. This state can affect academic performance in students, leading to sleep deprivation and putting students at risk for not only academic problems but also health problems such as diabetes and subsequent obesity. In addition, these disorders are increased due to the educational level, the curricular subjects, and lifestyle, leading to children recording worrying sleep patterns. Furthermore, associations between sleep disorders and a variety of prognoses are known, such as heightening the risk of poor weight control, engaging in fewer physical activities, and having greater access to recreational screen equipment, among other risk behaviors.

During the young adult years, students typically do not get enough sleep. Because, sleep does not suddenly become important in the university years; it's just that university student's sleep less than their young peers. The consequences of insufficient sleep are detrimental for university students because they undermine judgment and motivation and increase symptoms of fatigue, anxiety, and depression. These include irregular sleep schedules, psychiatric and emotional problems. Major factors affecting sleep are irregular sleep schedule, examination pressure, stress, relationship with course mates, the environment of the dormitory, and also late to bed. Bedtime habits and neighborhood environment were also found to have an impact on university students' sleep quality.

University students often have multiple demands in their lives, such as academic work, adjusting to university life, making future decisions, developing new social relationships, finding employment, and integrating the self. These demands, along with other healthy lifestyle choices, can affect the quality of sleep. Fortunately, young adults can develop a relationship with sleep and its problems that reflect a

Prioritizing sleep can help improve focus, academic performance, and mental well-being

combination of experiences and knowledge. However, sleep problems that negatively and persistently affect university students are considered detrimental to their well-being, academic success, and quality of life. Lifelong habits linked to good sleep are generally formed when young adults attend college or university, which is around the time new accommodations and work arrangements are established. However, the circumstances that affect their sleep may either act as negative determinants that alter positive sleep habits and behaviors or serve as positive external influences.

University students should aim for about 7 to 9 hours of sleep per night. Adequate sleep is crucial for cognitive function, memory consolidation, and overall health, especially during the demanding academic schedule of university life. Prioritizing sleep can help improve focus, academic performance, and mental well-being.

University students are predicted to have sleep problems when they do not attend sleep lectures to learn about their sleep quality or become so involved in practice and activities that they think social nods or reduced sleep serve as acceptance. These sleep problems increase after having experiences that enhance their lessons in vagueness. Students often learn about stress, relationships, the brain, chronic pain, and nutrition and metabolism when attending a health module. However, the importance of the course includes none of these essential details about the sleep needs and practices required to maintain quality study and health. Universities can encourage student sleep quality for healthier citizens who could become more productive if their basic sleep patterns are healthy.

Nilufar TOSHPOLATOVA prepared

Ta'lim KREDITIDAGI CHEKLOVLAR

Jurnalimizning avvagi sonlarida ta'lim krediti olishning tartiblari haqida ma'lumotlarni taqdim etgan edik. Yangi o'quv yilidan boshlab ta'lim krediti olish tartib-qoidalariga ayrim o'zgartirishlar kiritilganidan xabaringiz bo'lsa kerak. Bundan bexabar bo'lgan mushtariylarimizga esa o'zgarishlar haqidagi ma'lumotlarni taqdim etishni manfaatli deb bildik.

Prezident Farmoni bilan 2024/2025-o'quv yilidan boshlab budget mablag'lari hisobidan ta'lim kreditlari faqatgina oliy va professional ta'lim tashkilotlarining kunduzgi ta'lim shaklida o'qiyotgan talaba va o'quvchilarga ajratilishi tasdiqlandi. Hujjatga ko'ra, ta'lim krediti ajratishning miqdoriga ham o'zartirishlar kiritilgan. Jumladan, oily ta'lim muassasalarining kunduzgi ta'lim shaklida o'qiyotgan birinchi bosqich talabalari hamda professional ta'lim tashkilotlari o'quvchilari uchun to'lov-kontrakt summasining to'liq miqdorida mablag'lar ajratiladi.

Talabalar kontrakt to'lovlarini 4 qismga bo'lib to'lashlari mumkin

Ikkinchi va undan yuqori kurs talabalariga esa fanlarni o'zlashtirishning o'rtacha ko'rsatkichi 3 balldan past bo'lgan taqdirda umumiy kontrakt summasining ko'pi bilan 80 foizi miqdorida ajratiladi. Ijtimoiy himoya yagona reestriga kiritilgan oilalar farzandlari bundan mustasno.

Oliy ta'lim muassalarida o'quvchi talabalarga ta'lim krediti "Talabalarga shartnoma asosida ko'rsatiladigan xizmatlar hisobini yuritish" (kontrakt.edu.uz) axborot tizimi va "Oliy ta'lim jarayonlarini boshqarish" (HEMIS) axborot tizimida talabalik to'g'risidagi ma'lumotlar mavjud bo'lgandagina taqdim etiladi. Professional ta'lim tashkilotlari o'quvchilarining ma'lumotlari esa "Professional ta'lim jarayonlarini boshqarish" (prof.edu.uz) axborot tizimida mavjud bo'lishi lozim. Ta'lim krediti olish uchun arizalarni "Ta'lim krediti" axborot tizimi (talim-krediti.mf.uz) va YAIDXP (my.gov.uz) orqali topshirish imkoniyati mavjud.

ESLATMA!

2024/2025-o'quv yilidan boshlab, respublika davlat oliy ta'lim muassasalariga to'lov-kontrakt asosida talabalikka tavsiya etilgan abituriyentlar hamda tahsil olayotgan talabalar uchun to'lov muddatlari quyidagicha qilib belgilandi:

Belgilangan to'lov miqdorining kamida 25 foizi talabalikka tavsiya etilgan abituriyentlar uchun 2024-yil 15-sentyabrgacha yoki O'zbekiston Respublikasi ta'lim tashkilotlariga qabul qilish bo'yicha davlat komissiyasi tomonidan belgilangan muddatgacha, ikkinchi va undan yuqori kurs talabalar uchun 2024-yil 1-oktyabrgacha yoki oliy ta'lim muassasasi rektori (direktori) tomonidan uzaytiriladigan muddatgacha to'lanishi shart.

Talabalar belgilangan to'lov miqdorining kamida 50 foizi 2025-yil 1-yanvargacha, 75 foizi 2025-yil 1-martgacha va 100 foizini esa 2025-yil 1-maygacha yoki oliy ta'lim muassasasi rektori (direktori) tomonidan uzaytiriladigan muddatgacha amalga oshirishlari lozim.

Bunda, mazkur tartib moliyaviy mustaqillik berilgan davlat oliy ta'lim muassasalari uchun tavsiyaviy xarakterga ega.

SAID AHMAD TA'LIM

(Hikoya)

Ni hoyat, ko'pdan kutilgan diplom qo'lga tegdi. O'zim qattiq charchaganman. Aksiga olib so'nggi imtihon oldidan bir hafta yotib qolsam bo'ladimi. Oshqozon nosog'-da. Keyingi ikki imtihonni parhez paytimda topshirdim. O'zi imtihon hamma vaqt saraton kirish oldidan boshlanadi. Havo qizigandan qizib ketadi. Ishtaha bo'g'ilgan,

o'qigan narsang miyangdan uqalanib tushib ketadi. Bunday paytlarda yo'g'on cho'zilib, ingichka uziladi, degandek, menga o'xshagan nimjonlarning tinkasi qurib qoladi. Odam bolasi bir nimaga jazm qilgandan keyin oxiriga yetkazmay qo'ymas ekan, shu alfozda hammasini beshga topshirib, omon-eson diplomni qo'lga oldim.

Mana, yo'lga ham chiqdim. Poezd meni sershovqin stantsiyaga tashlab, yana qichqirganicha oldinga intildi.

Yuk vagonlari qasur-qusur qilib u yoqdan-bu yoqqa o'tib turibdi. Parovoz kukulaydi, temirlar jaranglaydi. To ochiq maydonga chiqib olgunimcha boshim aylanib, ko'zim tinib ketdi.

Oftob osmondan olov quyyapti. Stansiya maydonidagi asfalt xamirdek ko'pchib, mashina g'ildiraklariga yopishadi. Kalovlab borib avtobusga intildim. Odam ko'p. Ikki qo'lim band bo'lganidan peshonamdan quyilayotgan terni artib ololmayman. Ter tomchilari ko'zinga oqib tushib achishtiradi. Bir mahal qarasam, oldimda turgan kishining basharasi samovarning qornida aksi ko'ringandek uzun bo'lib ketyapti. O'zim xuddi havoda muallaq turib qolganga o'xshayman... Ko'zimni ochsam begona uyda, divanda yotibman. Tepamda boya basharasi uzun bo'lib tuyulgan kishi turibdi. Hayron bo'ldim. Notanish kishi peshonamdan ho'l ro'molchani olib boshqatdan taxlab yana qo'ydi.

– Xayriyat, – deydi u ko'zlari chaqnaib. – Issiq elitibdi, uka. Endi tuzalib qolasiz. Kelin ayangiz hozir xo'rda qilib beradi.

Eshik oldida choynak ko'targan yoshgina bir juvon turardi. Rostini aytsam, bola bo'lib munaqa chiroyli xotinni ko'rmaganman. Notanish yigit juvonning qo'lidan choynakni olib piyolaga choy quydi-da, menga tutdi.

– Iching, qaynoq-qaynoq iching, foyda qiladi. Davosi achchiq choy. – U boshimni bir qo'li bilan ko'tarib og'zimga piyolani tutdi. Juvon o'tdek chaqnaib turgan ko'zlarini katta-katta ochib menga qarab turardi.

– Kechirasiz, uka, – deydi yigit nimadandir bezovtalanib. – Bafurja tanishib olarmiz. Hozir shoshib turibman, o'z uyingizdek bemalol yotavering. Men kechqurun qaytaman. – U shunday dedi-yu, stol ustidan, gazetaga o'rog'liq nimanidir olib eshikka yo'naldi.

– Selxotexnikadan zapchastga naryad olib keldim. Yana stantsiyaga jo'nashim kerak. Siz mehmonga xo'rda qilib bering.

Juvon ma'qul ishorasini qildi. Yigit chiqib ketdi. Uyda go'zal juvon bilan ikkimiz qoldik. Inson bolasini tabiat shunday ham chiroyli yaratadimi? Bu tushimmi, o'ngimmi? Yo ertaklardagi parilardanmi bu ayol? Ovozi qandoq ekan? Oddiy xotinlarning ovozigga o'xsharmikan?

O'lay agar, ko'nglimga yomon niyat kelgani yo'q! Faqat uning tengsiz husniga oddiy bir jo'n odam sifatida lol bo'lib turibman, xolos!

Juvon nimanidir olib chiqib ketdi. Shundagina bu yerga qanday kelib qolganimni o'yladim. Demak, avtobusda ko'nglim ozgan. Behush bo'lib qolganman. Bu yigit meni olib tushgan, uyiga olib kelib yotqizgan. Uy jihozlariga ko'z yugurtira boshladim. Burchakda yozuv stoli, o'rtada ustiga kleyonka yopilgan dumaloq stol. Derazadan hovli ko'rinadi. Shaftolining ayvonga engashgan shoxlari mevasining ko'pligidan lapanglab turibdi. Hil-hil pishgan shaftolini bir chumchuq beomon cho'qilayapti. U cho'qigan joydan billurdek tomchi uzilib tushay, uzilib tushay deb turibdi. Chumchuq har cho'qiganda tumshug'ini qanotiga surkab oladi. Beixtiyor tamshanib qo'ydim.

Juvon oyoq uchida kirib yozuv stolining tortmasidan gazetaga o'ralgan bir nimani olib ochdi. Qarab turibman. Bir dasta pul. U shu pullar orasidan bitta besh so'mlikni olib, yana o'rab tortмага solib qo'ydi-da, menga qaradi.

– Kechirasiz, uyda go'sht yo'q ekan, hozir guzardan go'sht olib kelaman, siz bahuzur dam olib yotavering, darrov kelib ovqatga unnab yuboraman.

U chiqib ketdi-yu, uyda g'ijjakning titragan ovozigga o'xshash mayin tovushi qoldi. Bu tovush uzoq vaqt uy ichida aylanib yurdi.

Studentlik paytlarimda ota-onasi bor, o'ziga to'q studentlarga havasim kelardi. Ba'zan dars tayyorlagani ularnikiga borganimda uylarini, osoyishta, beozor yashashlarini ko'rib havas qilardim. O'z hayotimga beixtiyor ko'z tashlardim. Bolalar uyi, yotoq, ba'zan to'q, ba'zan och qolishlar. Ota-onaga tashnalik har nafas bilinib turardi. Qachonlardir yaxshi kun ko'rish, ana shunday beozor oilada yashash ishtiyoqi yuragimda tug'yon qilardi. Ba'zida-chi... bolalik ekan, shunday kunlarga allaqanday mo'jiza kuchi bilan darrov yetisha qolish to'g'risida o'y o'ylab ketardim. Xayolan allaqayoqlardan katta pul topib olgandek, yuz ming, yo'q, ikki yuz ming so'm topib olib birdan niyatimga yetsam, deb o'ylardim. Mana, o'sha katta pul. Ko'zim oldida, ana shu burchakdagi stol tortmasida gazetaga o'rog'liq turibdi. Shunday o'rnimdan turib qo'limni uzatsam, bo'ldi. Tamom. Istaginga yetaman. Agar men yomon niyatli odam bo'lsam, yo'q, mening o'rnimda yovuz niyatli odam bo'lsa...

Bunday emas. Har qanday yovuz odam ham bu ishini qilmasdi. Yiqilganda suyak, uyiga olib kirgan, uyining to'ridan joy berib, qaqragan og'ziga o'zi choy tutgan kishining peshona teriga xiyonat qilish uchun shoqol bo'lish kerak. Nomard bo'lish kerak. Men odamman. Faqat meni bir narsa ezyapti. Bir umr tanimagan, na otini, na zotini bilmagan bir kishini uyga olib kirib, yosh xotiningning oldiga tashlab ketgan bu yigitga hayron bo'lyapman, Er-ku bunday qildi, xo'p. Xotinch, xotini kimligini, qayoqdan kelib qayoqqa ketayotganini bilmagan yetti yot begonaning oldiga bir dasta pul, stol ustiga qimmatbaho taqinchoqlarni tashlab chiqdi-ketdi. Nima, bular meni sinashyaptimi? Sinab ularga zarur kelibdimi? Hayronman!

Oradan yarim soatlar chamasi vaqt o'tdi. Hovlida juvonning oyoq tovushi eshitilib turibdi. Tushunib bo'lmaydigan mavhum o'ylar bilan ko'zim ilingan ekan, juvonning tovushi uyg'otib yubordi.

– Mehmon, hovliga joy qildim, chiq qoling. Ancha salqin bo'lib qoldi.

Xijolatlik bilan o'rnimdan turdim. Hovliga suv sepilgan. Supaga joy qilingan, xontaxta ustida bir lagan shaftoli. Juvon bir bog' ko'k piyozni ariq bo'yida o'tirib tozalayapti. Supaga o'tirib u yoq-bu yoqqa qaradim. Darvozaxona oldidagi usti shifer bilan yopilgan omonat garajda mashina siyog'ini ko'pdan yo'qotgan eski bir "Moskvich" turibdi. Uning oldingi ikkita g'ildiragi olinib, o'qiga g'isht terib qo'yilgan... Motorlari ochib tashlangan. Mashinaga tikilib qolganimni sezgan juvon kulib qo'ydi. U biram chiroyli kularkanki, beg'ubor qalbi, samimiyligi xuddi shu kulgisida aks etib turgandek edi.

– Turg'unboyingizga mashinadan tekkan. Tushida ham, o'ngida ham mashinani o'ylaydi. Tuzataman deb uvallo urinadi, uvallo urinadi, qani bu o'lgur yura qolsa. Endi yurgizib ko'chaga olib chiqadi-yu, to'rt-besh kishi bo'lib orqasidan itarib opkirib qo'yishadi. Yana kovlashga tushadi. Uch yildan beri ahvol shu. Qarasam bo'shamaydigan, mayli, yangisini olaqoling, dedim. Pul yig'ib mashinaga yozilib qo'ydik. Kecha do'kondan qog'oz keldi. Mashinalaringni olib ketinglar, deпти. Turg'unboyingiz hali kassadan pul olib kelib qo'ydi. Ertaga mashinani olib kelimiz.

Ko'zimga boyagi stol tortmasidagi pul ko'rindi.

– Ikkalamiz ham maoshdan tashlab qo'yib yig'dik. O'tgan yili kurortga ham bormadik. Bu yil ham bormasak kerak. Turg'unboyingiz mashinada o'zim o'ynataman, deydi.

Juda-juda xijolat bo'lib ketdim. Ne hasratda yiqqan o'sha pulni buzib men uchun xarajat qilib keldi-ya. Bular qanaqa odamoxun kishilar o'zi!

Shaftoli archib yeb o'tirib ming xayolga boribman. O'zimni bu oliy-janob odamlar o'rniga qo'yib ko'raman. Hayotda men hali nimani ko'ribman. O'qish, qorin to'ydirish tashvishidan boshqa nimani ko'ribman? Oldinda juda jiddiy, murakkab hayot borligini qayoqdan bilaman. Odamlar orasiga endi kiriyapman. Bular men uchratgan birinchi kishilar.

Safarga chiqish oldidan, to'g'risi, andak tashvishda edim. Qayoqqa boraman, kimlar qo'lga tushaman? Qoqilsam, yiqilsam birov ko'tarib qo'yadimi? O'ksingan paytlarimda boshimni birov silarmikin? Studentlik stipendiyamdan ozroq jamg'arib, musofir yurtlarda bir kunimga yarar deb ehtiyotlab qo'ygan edim. Boya divanda ko'zimni ochishim bilan, pulimni birov olib qo'ymaganmikin, deb beixtiyor yon cho'ntagimga qo'l tiqqanimni uy egasi sezmadimikin? Sezgan bo'lsa nima degan odam bo'ldim.

– Turg'unboyingiz hali-veri kelmaydi. Joy qilib bersam yotasizmi? – dedi xotin dasturxondan kosalarni yig'ib olarkan.

Nima deyishimni bilmay duduqlandim. Juvon xijolat bo'layotganimni sezib, uydan ko'rpa-yostiq olib chiqib shaftoli tagidagi sim karavatga joy qilib, chiroqni o'chirdi... Oydinda u o'ziga supa o'rtasiga o'rin to'shayotganini ko'rib turibman. Yechinayotganini ko'rmaslik uchun bu yonboshimga ag'darildim. Tun jimjit. Ariqda suv jildiraydi. Yon-verimga tap-tap qilib, shaftoli to'kiladi. Tol novdalari orqasida yuzlari tilim-tilim bo'lganga o'xshab oy ko'rinadi. Hamma yoqda so'lim va osuda yoz kechasi hokim.

Katta hovlining o'rtasida husni bir jahonga tatiydigan juvon yotibdi. Ammo mening ko'zlarimga uyqu ilinmaydi. Yuragim hayajondan gupullab uradi. Quvonchmi, o'kinchmi, bilib bo'lmaydigan allaqanday bir his ichimni timdalaydi. Bu nima?

Bolaligimni, daydi o'ylarimni, tentak niyatlarimni allaqayoqlarga supurib tashlagan narsa bu uydagi odamlarning pokizaligi, beg'uborligi emasmikin?! Shu uy, shu odamlar, shu sirli oydin kecha menga yangi olamning eshigini ochib bergandek edi.

Ertalab uyg'onsam, Turg'unboy tovuq katagidan do'ppisiga tuxum solib emaklab chiqib kelayotgan ekan, u tuxumlarni xotiniga uzatar ekan, menga qarab ko'z qisib qo'ydi.

– Quymoqqa qalaysiz, mehmon?

Oshqozonim kasal bo'lganidan quymoq menga to'g'ri kelmasligini aytishga istihola qilib, gap topolmay qoldim.

– Ha, aytgancha parhezdaman, deganidingiz-a, bo'lmasa sizga shirgurunch. Ovqat pishguncha ikkovimiz ariq bo'yiga cho'nqayib shaftolixo'rlik qildik. U shundagina kimligimni, qayoqdan qayoqqa ketayotganimni so'radi. Aytdim.

– Bizning sovxozda ham sizbop ish bor. Attang, putyovkani shu yoqqa olmabsiz-da. E, attang! Bir-ikki kun tursangiz, yangi mashinada qishloqni o'zim bir aylantirardim-da!

– Avval mashinalik bo'ling, undan keyin gapiring. Bu kishi shunaqalar.

Turg'unboy xotinining gapiga kulib qo'yaqoldi.

Nonushtadan keyin Turg'unboy meni avtobusga chiqarib qo'ydi. Xotini bilan, bilmadim, qanaqa xayrlashdim ekan? Esimda yo'q. Har holda bu ajoyib xotinga munosib qaynoq bir so'z aytgan bo'lsam kerak. Esimda bor, ko'zlarida ajoyib bir tabassum bor edi o'shanda.

Qayga borsam yo'qolmasligimga, hamisha atrofimda oliyjanob kishilar bo'lishiga, ularning ishonch to'la ko'zlari porlab turishiga amin bo'lib safarga ketdim. Har gal qishloqdan stantsiyaga o'tayotganimda tomining yarmi shiferda yopilgan uyning qorasi ko'rinishi bilan yuragimda chiroyli hislar g'alayon qiladi. Hovli o'rtasidagi bir tup shaftolining bahorda pushti gulga burkanishini, yozda sap-sariq mevalar larzon bo'lishini, kuzda barglari olovdek yonishini, qishda yalang'och novdalariga bulduriq qo'nishini ko'rib o'taman. Bu qutlug' uyda meni o'zimga o'zimni tanitgan nurdek tiniq, oftobdek issiq odamlar yashaydi. Taqdir mening birinchi qadamimni shu ostonaga yetkazdi. Shu uy ostonasidan ochiq yuz bilan ertangi hayotimga boqqanman. Shu uyga, shu odamlarga ixlos bilan ta'zim qilgim keladi.

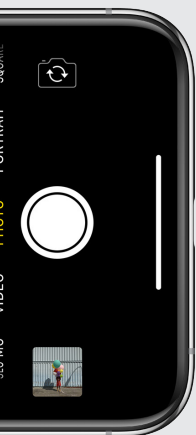
Umri davomida birovlardan ko'chirib yashovchi kishilarning hayoti, menimcha, u qadar rango-rang bo'lavermaydi. Harholda, o'zini yashashdek baxtga erishish ham biroz mushkul. Atrofdagilar bilan bo'ylashavermay, dunyoni o'z qarashlari, o'z qarichlari bilan o'lchaydigan insonlar odamovi ko'ringani bilan ularning yuz-ko'zida muhabbat ila yaratuvchanlik uchqunlari zohir bo'ladi. Buxorolik mobilograf, ayni vaqtda pedagog Dilzoda Mirzayevaning o'zi haqida so'zlab berganlari kaminada shunday fikr uyg'otdi.

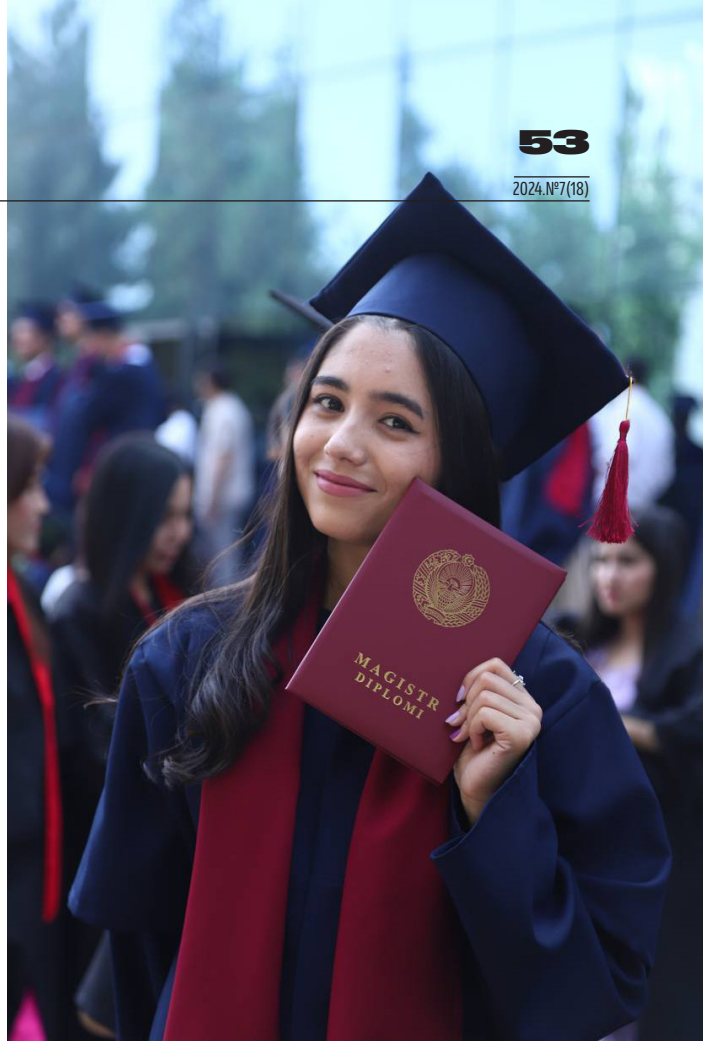
**DILZODA
MIRZAYEVA:**

**“AXBOROT MAYDONIDAGI
YANGI “ULOQCHI”LAR...”**

Pedagog bo'la turib boshqa tomonga "o'tlab ketdi" deb o'ylamang, aslida, yillar davomida maqsadim turizm va mobilografiyani bir butunlikda olib borish rejasi bo'lib shakllandi

Ilk qadam

Bakalavr bosqichini Buxoro davlat universitetining ingliz tili yo'nalishida tamomlaganman. Magistraturagacha ayrim joylarda ishlab, pedagogik tajriba orttirdim. Sohamdan uzoqlashmagan holda Sharqshunoslik institutining turizm yo'nalishida ta'limning keyingi bosqichini davom ettirdim. Yoshligimizda, eslayman, dadam qiziqishimizni inobatga olib fotoapparat olib bergandilar. Avvaliga hobbi bo'lgan fotoagraflilik keyinchalik mening ikkinchi sohamga aylangan desam bo'ladi. Hozirda, asosan, mobil telefondan foydalanaman, bu fotoapparatdan ko'ra qulayroq, materialga tezroq ishlov bera olasiz, uni internetga joylash ham oson. Nafaqat suratga olish, balki video tasvirlar bilan ishlaganim bois bugungi kunda menga o'xshaganlarni mobilograf deyishadi. Pedagog bo'la turib boshqa tomonga "o'tlab ketdi" deb o'ylamang, aslida, yillar davomida maqsadim turizm va mobilografiyani bir butunlikda olib borish rejasi bo'lib shakllandi. Bilasiz, men tug'ilgan qadim Buxoro – turizm manzili, bunday qadamjolarini nega dunyoning narigi chetidagi odamlar ham ko'rmasligi kerak, nega yurtimizning ichki va tashqi turizmi uchun oz bo'lsa-da hissa qo'shmasligim kerak? Amaliyot davrimizda ham Eski shahar ko'chalarini kezib, xuddi shu xayollar bilan band bo'lardim. Bugun Toshkent kimyo xalqaro universiteti talabalariga turizm sohasiga doir fanlardan dars berar ekanman, mobilografiya hamon eng yaqin "dugonam".

Ochig'i, hobbingiz tanlagan sohangizda qo'l kelsa, sizga yordam bersa, bu yana-da zavqli bo'lar ekan

Mobilografiya: ustoz shart emas!

Zamonaviy qulayliklar yuqori sur'atda rivojlanib bormasin, ular, albatta, inson hayotini yaxshilashga xizmat qilishi kerak. Ya'ni internetdan to'g'ri foydalangan inson o'z qobiliyatlarini o'stirib, maqsadlarini amalga oshirishning uddasidan chiqa oladi. Avvalgidek ustoz qidirib, ortidan ergashib yurishga hojat yo'q, mustaqil o'rganish uchun imkoniyat, resurs yetarli. Men ham ko'p narsalarni "Youtube"dan ko'rib o'rganganman. O'zinga favqulotda iste'dod egasi deb qaramayman, albatta, menga o'xshagan va mendan ham yaxshiroq ishlar qiladigan yoshlar soni yurtimizda juda ko'p. Yigit-qizlarning nuqul telefon bilan band bo'lishidan noli-gan kishilarni tushunsa bo'ladi, ammo ular ham bir narsani tushunishlari kerak – bu kelajak kasbi, istaymizmi, yo'qmi, hayotimiz mana shu qurilmalar bilan yaxshiroq bo'lyapti. Masalan, ba'zan o'zimizda ijodkor yoshlar tayyorlagan roliklar o'rtasida tanlovlar o'tkazib turiladi. Bu nafaqat ularga daromad keltiradi, balki o'z ustida ishlashga turtki bo'ladi. Ochig'i, hobbingiz tanlagan sohangizda qo'l kelsa, sizga yordam bersa, bu yana-da zavqli bo'lar ekan. Buxoro yurtimizning qadim madaniyat manzillaridan. Tarixiy obidalari, eski tor ko'chalari, past-pastqam uylar – hamma-hammasi menga doim ijodiy kayfiyat berib turadi. Mana shunday ajoyib joylarimizni butun dunyoga yaxshi nigoh bilan ulasha olsak, xorijiy sayyohlarning oqimi ko'payadi deb o'ylayman. Bugun shu yo'lda borayotganim meni xursand qiladi.

Oilam va men

Ota-onam o'z vaqtida texnikumdan keyin universitetda o'qimoqchi bo'lishgan, ammo raqobat kuchliligidanmi yoki turmush yuki sababmi, davom ettirisholmagan. Ammo men va ukamni oliy ma'lumotli qilishni maqsad etgan ekanlar, shukrki, bunga erishishdi. Sohamizni aniqlashimizga ham mone'lik qilmadilar, aksincha, mustaqil qaror qabul qilganimizga, ishonch bilan qilayotgan harakatlarimizga xursand bo'ldilar.

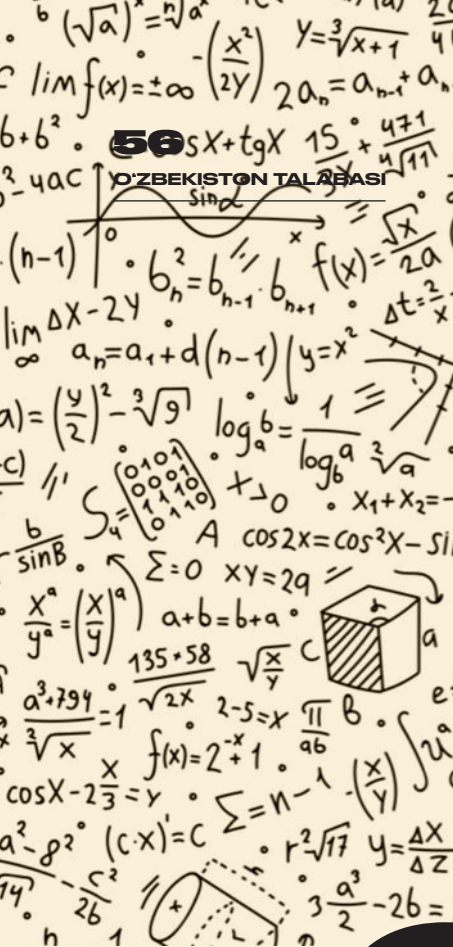
Qiz bola?

Ayrim faoliyat turlarida hamon qiz bolalarni sig'dirishmasliklari meni biroz ranjitadi. O'qituvchi bo'lib bunaqa munosabatga duch kelmaganman, ammo mobilografiyada – ha! O'zim avtomobillarga qiziqaman, ularni suratga olishga, ajoyib ruhdagi, dinamik videolar tayyorlashga harakat qilaman. Ayrim mijozlarning ko'zidan “Qiz bolaga mobilografiyada pishirib qo'yibdimi?” degan gapni ham o'qiyman. Ammo yaxshi ko'z bilan qarovchilar ham topiladi, qiziqib qolishadi, qo'llab-quvvatlab turishadi, bunisi zo'r!

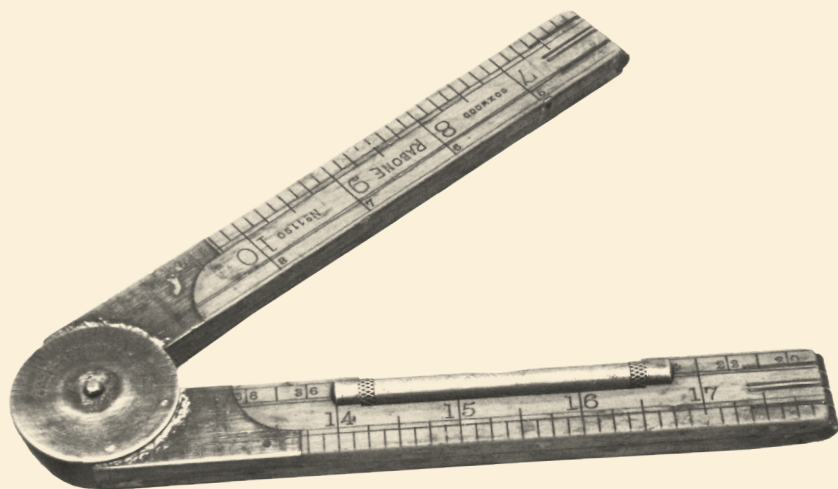
Bundan keyin...

Agar mobilografiyani tanlaysanmi yoki pedagogik faoliyatnimi deyishsa, biroz ikkilanib, so'ng o'qituvchilikni tanlayman derdim. Harholda, jamiyatimizga ko'proq o'qituvchilar kerak. Har qanday rivojlanish, yuksalish zahirida ta'lim va buning ustunlari – muallimlar turadi. Bu faxrli kasb! Shuning uchun yaqin yillarda PhD darajasini egallashni maqsad qilib turibman. Mobilografiyada esa hech kimda uchramaydigan yangicha uslublar yaratishni, ham vizual, ham texnik rivojlanishni ko'zlayapman. Bundan tashqari, faqatgina smartfonda emas, balki videokameralardan foydalangan holda professional ishlar qilish niyatim bor. Bilaman, buning uchun anchagina mablag' kerak, nasib qilsa, uni ham topaman, shunga ko'zim yetyapti.

Otash YASHIN yozib oldi

Bu qiziq!

Tentakka Quva bir tosh?

Vodiy xalqlarida "Tentakka Quva birtosh" degan maqol ko'p ishlatiladi. Nazarimda, vodiyan bo'lmagan yurtdoshlarimiz ham bu maqolni eshitgan bo'lsa kerak. Shu bilan birga, eshitganlarning aksarida "Nima uchun aynan Quva? Nima sababdan bir tosh?" kabi savollar tug'ilgan bo'lsa ham ajablanmayman. Maqolning vodiya keng ishlatilishidan Farg'ona viloyatida joylashgan Quva shahri nomi bilan bog'liq ekanini anglab olish mushkul emas, lekin tosh bu yerda nima qilyapti? Keling, yaxshisi maqolning mazmuniga qarab chiqamiz. Maqoldan "Aqlini ishlatib, uzoqdagi ishini bir martada tinchitib kelmagan inson oyog'iga kuch berib, borib kelaveradi, hatto u Quvada (olis masofa ma'nosida) bo'lsa ham" degan ma'no yuzaga chiqadi. Ko'rinib turibdiki, tosh bu yerda biror predmet yoki jismni ifodalash uchun emas, masofa o'lchov birligi sifatida ishlatilmoqda. Xo'sh, tosh uzunlik o'lchov birligi ekan, u o'zi qanchaga teng? Tosh Markaziy Osiyo xalqlari keng foydalangan qadimiy o'lchov birligi bo'lib, 8 chaqirim, taxminan 6 kilometr masofaga teng hisoblanadi. Har bir atamaning o'z tarixi bo'lganidek, bu masofadagi uzunlikka nima uchun "Tosh" deb nom berilganini ham izlash mumkin. Milliy ensiklopediyamizda keltirilishicha, qadimda podshohlarning choparlari yo'l uzunligini o'lchash davomida har 8000 ming qadamga tosh qo'yib ketgan ekan. Bir qadamning o'rtacha uzunligini hisobga olsak, bir tosh taxminan 6 kilometr masofaga to'g'ri keladi.

Yuqoridagi ma'lumotlardan tosh qadimiy uzunlik o'lchov birligi ekanligi va uning taxminiy hisob-kitobda qancha masofaga teng ekanini bilib oldik. Sharq xalqlari yana shunga o'xshash ko'plab o'lchov birliklaridan foydalangan. Masalan, chaqirim, tanob, qarich, tegirmon va hokazo. Quyida shu va shu kabi bir qancha o'lchov birliklarining miqdorini bugungi o'lchovlarimizga taqqoslagan holda keltirib o'tamiz:

1 Marhala - 25-30 kilometrغا teng.

1 Sotix - maydon o'lchovi bo'lib, $10 \times 10 = 100$ metr kvadratga teng.

1 Botmon - 78 pudga yoki 128 kilogramga teng.

1 Qarich - bosh barmoq bilan jimjiloqning barmoq yoyilmasiga, ya'ni 19-20 santimetrغا teng.

1 Enlik - bir barmoq eniga teng (18-20 mm) yoki 1 enlik - 6 ta arpa donasining bo'ylanmasiga teng.

1 Farsax (farsang) - masofa o'lchov birligi - 6 kilometrغا teng.

1 Yig'och - masofa o'lchov birligi - 5985 metr, ba'zi joylarda 8-9 kilometrغا teng

1 Tanob - maydon o'lchovi, turli joylarda turlicha: bir gektarning oltidan biridan to yarim gektarigacha bo'lgan.

1 Put - 16 kg.

1 Isbat (barmoq) - 2-2,5 santimetr.

1 Qadoq - 409,5 gramm.

1 Chorak - 250 gramm.

1 Tutam - (Markaziy Osiyoda) = 9 sm: arqon yoki tayoqni siqib ushlagan qo'l to'rtta barmog'ining kengligiga mos tarzda tanlangan uzunlik birligi.

1 Qadam - 63-71 santimetrغا teng uzunlik o'lchovi.

1 Shair - 1 misqolga teng. 1 misqol - asosan 4,25 gramm, ba'zan 4,50 gramm, 4,64 gramm deb olingan.

1 Quloch - ikki qo'lning o'rta barmoq uchlari orasidagi masofaga teng.

1 Quloch Buxoroda 142 sm, Farg'onada 167 sm hisobida o'lchanadi.

1 Arshin - bir qadamga teng.

1 Tosh (farsax) - Sharq mamlakatlarida keng qo'llanilgan. 9-12 ming qadamga yoki 6-8 chaqirimga to'g'ri kelgan masofa.

1 Chaqirim - 1006 metrغا teng.

1 Gaz - 0,71 metrغا teng uzunlik o'lchov birligi. Hozirgi vaqtda bir gaz (Eronda) 104 sm hisoblanadi. Ilgari Markaziy Osiyoda 24 barmoq eni (1 barmoq eni 6 dona arpa doni eniga teng) yoki 7 musht eni (tayoqni ushlagandagi eni) 1 gaz bo'lgan. Xorazmda 1 gaz 12 dyum (30,48 sm)ni tashkil qilgan. Buxoroda 1 gaz XVI-XVII asrlarda 78,74 sm, XIX asrda 106,68 sm, Toshkent, Samarqand va Turkistonda (XIX asrda) 88,9 sm. Andijon va Marg'ilonda (XIX asrda) 83-84 sm. bo'lgan.

1 Paxsa - 60 santimetrغا teng.

1 Qo'sh (suv) - ho'kiz bilan bir kunda haydalgan yerni sug'orish uchun ketgan suvga teng deb olingan.

1 Tegirmon - tegirmon toshini aylantiradigan miqdordagi ariq suviga teng.

1 Paysa - 50 grammga teng og'irlik o'lchovi.

1 Paqir - 2 tiyinlik chaqa pul.

1 Miri - 5 tiyinlik chaqa pul.

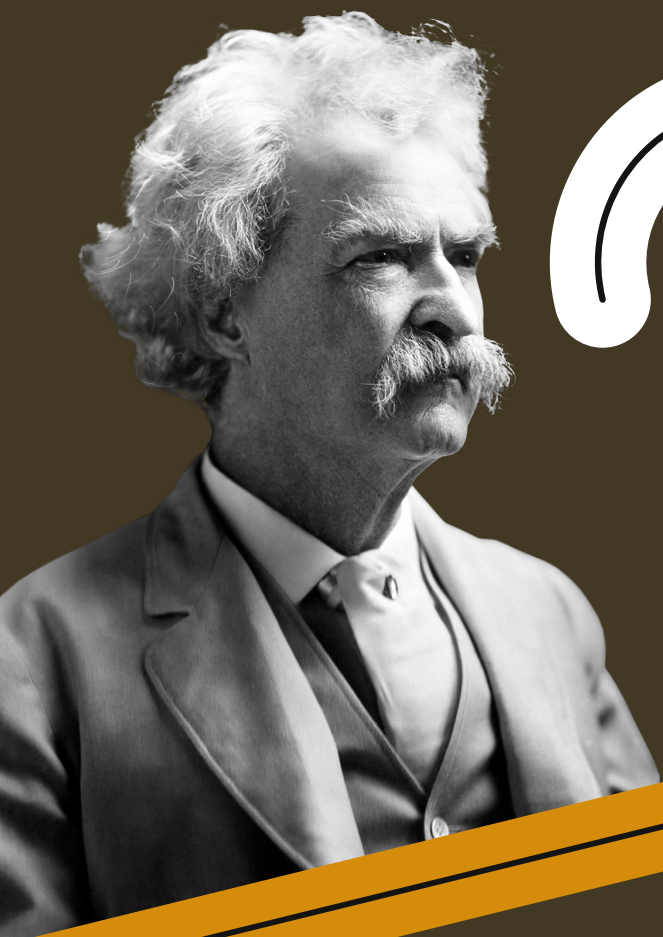
1 Tanga - Buxoro amirligida 15 tiyinga, Qo'qon xonligida 20 tiyinga teng bo'lgan kumush pul.

1 So'lkavoy - 1 so'mlik tanga.

1 Aruzza (guruch doni) - 0,017 gramm.

1 Sha'ira (arpa doni) - 0,059 gramm.

1 Habba - 0,059-0,071 gramm.

MARK Tven

Faqat qirollar,
prezidentlar,
muharrirlar va
gijjasi bo'lgan
odamlar "biz" ni
ishlatishga haqli.

*"Nodonlik va ishonch
muvaqqafiyatni
kafolatlaydi..."*

Agar biz 80 yoshda tug'ilib,
18 yoshga yaqinlashsak,
hayot cheksiz darajada
baxtli bo'lardi.

To'g'ri so'z bilan deyarli
to'g'ri so'z o'rtasidagi farq
juda katta – bu chaqmoq
qurt va chaqmoq o'rtasidagi
farqqa o'xshaydi.

Bir kishi 48 yoshgacha
pessimist bo'lsa, juda ko'p
narsani biladi; agar u 48
yoshdan keyin optimist
bo'lsa, juda kam narsani
tushunadi.

Yangi g'oya bilan chiqqan
odam muvaffaqiyatga
erishmaguncha aqlidan
ozgan deb ataladi.

Vasvasaga qarshi
turishning bir necha yaxshi
usullari bor, ammo eng
aniq usul qo'rqqoqlikdir.

Ta'qiqlangan narsalarda
shunday bir joziba borki, uni
ifoda etib bo'lmaydi.

Yaxshi tarbiya – bu o‘zimiz haqida qanchalik ko‘p o‘ylashimizni va boshqalar haqida qanchalik oz o‘ylashimizni yashirish san’atidir.

✕ ✕ ✕

Kitoblarim suvga o‘xshaydi; buyuk daholarning kitoblari esa sharobga. (Yaxshiyamki) hamma suv ichadi.

Shovqin hech narsani isbotlamaydi. Ko‘pincha oddiy tovuq tuxum qo‘yganda asteroid qo‘yganday qichqiradi.

Halollik – bu eng yaxshi siyosat – agar u bilan pul ishlasangiz.

Haqiqat bizdagi eng qimmatli narsa. Uni tejashimiz kerak.

● ● ● ● ●

Ta’lim asosan o‘rganilgan narsalarni o‘rganmaslikdan iborat.

Birinchi aprel – biz yilning qolgan 364 kunida qanday bo‘lsak, o‘sha kunni eslaydigan kun.

✕ ✕ ✕

Yaxshi maqtov bilan ikki oy yashashim mumkin.

Illyuziyalaringizdan voz kechmang. Ular yo‘qolganida, yashashingiz mumkin bo‘ladi, lekin yashashni to‘xtatgansiz.

Vatanparvar: nima haqida baqirayotganini bilmagan holda eng baland ovozda baqira oladigan kishi.

✕ ✕ ✕

Faktlar qaysar, statistika esa bizga ko‘proq moslashuvchan.

Qonunlar kichik odamlarni boshqaradi... To‘g‘ri yo‘l esa katta odamlarni.

Barchamiz aqldan ozganimizni eslaganimizda, hayotning sir-asrori yo‘qoladi va hayot tushunarli bo‘lib qoladi.

✕ ✕ ✕

Inson o‘zini sevdirmoq uchun ko‘p urinadi, lekin hasad qildirish uchun bor imkoniyatini ishga soladi.

● ● ● ● ●

Ba’zi sharoitlarda, keskin sharoitlarda, hayratlanarli sharoitlarda qarg‘ish hatto ibodatdan ko‘ra ko‘proq yengillik beradi.

Hazil – o‘zaro aloqasi yo‘q bo‘lgan g‘oyalarning birdaniga birlashuvidir.

Sayohat – bu xurofotni, murosasizlikni va tor fikrlilikni yo'q qiladigan vositadir va bizning xalqimizga bu juda zarur.

Gulkaram – bu kollej ma'lumotiga ega karamdan boshqa narsa emas.

Tarix yoziladigan siyoh – bu shunchaki suyuq xurofot.

Muhabbatni tutmoqchi bo'lsangiz, miyangiz bilan emas, yuragingiz bilan o'lja tashlang.

Chekishni tashlash dunyodagi eng oson narsa. Men buni minglab marta qilganman.

Eng ko'p qo'rqqan narsangizni qiling va qo'rquvning o'limi kafolatlanadi.

G'azab – bu kislota, u o'zi saqlangan idishga zarar yetkazishi mumkin.

Bochkalab siyoh sotib oladigan odamlar bilan janjallashmang.

Insoniyatning eng samarali quroli – bu kulgi.

Qotib qolgan fikrga sodiqlik hech qachon hech qanday zanjirni uzmad va hech qanday insonni ozod qilmadi.

Iqlim – biz kutgan narsa, ob-havo – biz olgan narsa.

O'zingizni ko'pchilik tomonida topganingizda, to'xtab o'ylash vaqti kelgan.

Ertaga qiladigan ishni indinga qoldiring.

Asosan ikki xil toifa bor. Bir narsani bajaradiganlar va bir narsani bajarganini da'vo qiladiganlar. Birinchi guruh ancha oz sonli.

Jannat va do'zax haqida ko'p gapirishni yoqtirmayman, chunki mening ikkala joyda ham do'stlarim bor.

Sog'lig'ingizni saqlashning yagona yo'li – yoqtirmagan narsangizni yeyish, yoqtirmagan narsangizni ichish va qilishni istamagan ishlaringizni qilishdir.

Pulning yetishmasligi barcha yovuzliklarning ildizi.

Bizning mamlakatda uchta bebaho huquq bor: so'z erkinligi, vijdon erkinligi va hech qachon ulardan foydalanmaslik erkinligi.

× × ×

Momaqaldiraq yaxshi,
momaqaldiraq taassurotli;
lekin ishni chaqmoq
bajaradi.

.....

Agar ishingiz qurbaqa yeyish
bo'lsa, buni ertalab bajaring.

Agar ikkita qurbaqa
yeyishingiz kerak bo'lsa,
kattasini birinchi yeying.

~~~~~

Hayotda kerak bo'ladigan
narsa bu — nodonlik
va ishonch, shunda
muvaffaqiyat kafolatlanadi.

× × ×

Vatanparvarlik —
mamlakatingizni har
doim qo'llab-quvvatlash,
hukumatni esa loyiq
bo'lgandagina.

.....

Bibliyadan tushunmagan
qismlarim meni bezovta
qilmaydi, aksincha,
tushungan qismlarim
xavotirga soladi.

~~~~~

Jim tursang odamlar seni
ahmoq deb o'ylashlari
mumkin, lekin og'zingni
ochsang, ularning gumoni
tasdig'ini topadi.

~~~~~

Odamlar bizni hurmat
qilmasa, g'ururimizga
tegadi; ammo hech kim
o'zini o'zi hurmat qilmasligi
haqida o'ylamaydi.

///////

Yer sotib oling, chunki uni
endi tayyorlamaydilar.

.....

Mushuk va yolg'on
o'rtasidagi asosiy farq
shundaki, mushukning faqat
to'qqizta hayoti bor.

.....

Haqiqat badiiy asardagidan
ko'ra g'alatiroq bo'lganiga
hayron qolmang. Chunki
badiiy asar hamisha ma'noga
ega bo'lishi kerak...

× × ×

Inson hech qachon o'zini
yolg'onchi deb tan
olganidan ko'ra ko'proq
samimiy bo'lmaydi.

ABROR BOBONAZAROV:

**“ANGLASH:
AKTYORMISAN –
O‘RNING TOP!”**

“PUBG” BIROZ DUSHMANLIK QILDI..”

San'atga, rosti, katta bir ilohiy ilhom hosilasi deb qarayman. Bu qarash bolaligimdan mavjud bo'lgan ekan... Dadam musiqa maktabida dars beradilar, onam ham shu sohaning muhibi. Uyimizda dadamga tegishli turli musiqa asboblari, ovoz kuchaytirgichlar, mikrofon va shunga o'xshash buyumlar bo'lib, turmushimizning bir qismi edi ular. Avvaliga dadamga dastyor bo'la turdim, keyin ko'zimga boshqa biror soha chiroyli ko'rinavermadi. Dastlabki musiqiy bilimni o'zim tug'ilib o'sgan Boysun tumaniidagi 6-bolalar musiqa va san'at maktabida egalladim. U yerda ayrim cholg'u asboblari bilan do'stlashib ham oldim. Dadamning yo'l-yo'riqlari bilan bir qancha tanlovlarda ishtirok etib ko'rdim, maktabdagi tadbirlarda faollik ko'rsatdim. She'r o'qishga, qo'shiq kuylashga ishtiyoqim ortib, dadamga izbosar bo'ldim. Menimcha, san'atkor bo'laman degan qishloq bolasining qishloqda qiladigan bor ishi shuncha bo'lsa kerak, endi osmoni balandroq joylarga ketaman, axir mana shu tog'-u toshlar orasida nomim chiqmay qolmayman-ku, dedim-da, shartta Termizga ketishga qaror qildim.

Termiz ixtisoslashtirilgan san'at maktabi. Bu yerda menga o'xshab bosh olib chiqqan san'atsevar bo'z bolalar ko'p ekan: ba'zilar xonandalikka, ba'zilar rejissorlik va yana ayrimlari kino olamiga qiziqqanlar. Kamina ham dilimga aktyorlik sir-asrorlarini puxta egallash rejasini "pishitib" qo'ygandim. Go'yo orzular chorrahasida edim-u, qay tomon yursam ham meni baxt kutib turgandek bo'lardi. Ammo aynan shu joyda biroz adashgandek bo'ldim. Qishloq yumushlaridan qutulgan bolaning ko'ngliga har tur havas kelaverar ekan, o'rtoqlarimdan o'rganganim – PUBG o'yini mening bo'sh va qimmatli vaqtimga tobora ko'z olaytira boshladi. Buni anglaganimda esa biroz kech bo'ldi – qancha tayyorgarlik ko'rgan bo'lsam ham birinchi yili oliy ta'limga o'qishga kirolmadim. Balki boshqa sababdir, ammo bu menga o'z ustimda jiddiy shug'ullanish uchun yaxshi saboq bo'ldi. Mana, hozir O'zbekiston davlat san'at va madaniyat institutining 3-bosqich talabasiman, o'zim istagan "Aktyorlik san'ati: drama teatri va kino aktyorligi" yo'nali-shida tahsil olayman.

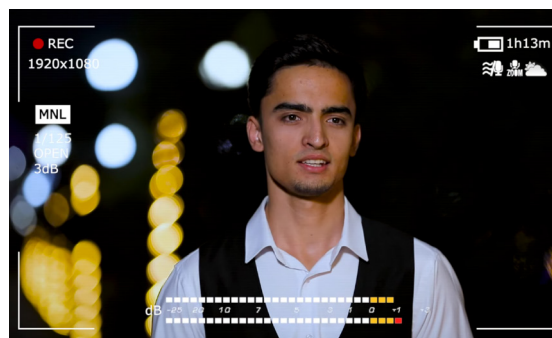
HAYVONLARGA TAQLID QILAMIZ

Institutimiz rostan ham men istagan joy, ustozlarimiz berayotgan saboqlar sabab zarur ko'nikmalarni egallab boryapmiz. Bu yo'nalishga topshirgan talaba muk tushib, konspekt qilmaydi, aksincha, o'zini rivojlantirish uchun har tomonlama intiladi: she'r, monologlar tayyorlaydi, badiiy asar o'qiydi, saviyali filmlar tomosha qiladi, o'zini kamera qarshisida sinab ko'radi, hayajonini yengish uchun qo'shiq aytadi, nutq so'zlaydi, sahnada o'zini namoyon etadi. Bizning yo'nalishda, asosan, plastika, raqs, sahna jangi, sahna nutqi, vokal kabi bir qancha fanlardan saboq beriladi. Bularning bari aktyorlik mahorati uchun xizmat qiladi. Ertalab soat 9 da dars boshlanadi. Biz talabalar esa 8 dan borib, dars boshlangunga qadar tana va ovoz mashqlarini bajarib turamiz. Muallimlarimiz bergan vazifaga asosan sahnaga chiqib, improvizatsiya qilib rol ijro etamiz. Bunaqa mashqlar sahnada o'zimizni erkin tutishimizga hamda spektakl vaqtida bo'ladigan kutilmagan vaziyatlardan chiqib ketishimizga yordam beradi. Qizig'i, 1-bosqichda buyumlarsiz mashqlar bajaramiz, ya'ni yo'q narsani tasavvur qilib, uning borligiga ishonib harakat qilamiz. Bu

mashq aktyorning diqqati va tasavvurini charxlar ekan. Keyingisi – hayvonlarni kuzatish mashqi. Insonlarning xarakter amplyuasiga to'g'ri kelgan hayvonlarni kuzatish uchun hayvonot bog'iga borib turamiz. Bunda ularning taomlanishi-yu uxlashi, yugurishi-yu yotishi, raqibi-yu do'sti, xullas, barcha harakatlarini o'rganib, mashg'ulotlarda ularga taqlid qilamiz. Nafaqat hayvonot bog'i, bozorlar, metro, ruhiy kasalliklar shifoxonasi va aholi gavjum joylarda ham kuzatuv amaliyotlarini o'taymiz. Bu jarayonlar aktyor uchun obrazga moslashishdagi ilk saboqlar hisoblanadi, bu juda muhim! Yuqorida raqs mashg'ulotlarini ham tilga olib o'tdim, bu tanani to'g'ri boshqarishga o'rgatadi, natijada aktyor o'zining ideal ko'rinishiga harakatlaridagi aniqlik va nafislik orqali erishadi. Shuning uchun ham ekran qarshisida o'tirgan tomoshabin o'z qahramoniga o'xshashga harakat qiladi, taqlid qiladi. (Men esa shunchaki sog'lom turmush tarziga amal qiling, sport bilan shug'ullaning, degan bo'lardim ana shunday aktyorsevar muxlislarga). Shu kunga qadar kursdoshlarimiz bilan birgalikda bir qancha badiiy asarlardan parchalarni sahnalashtirdik. Bu ham aktyorlik, ham rejissorlik qobiliyatini rivojlantiradi. Hozirda esa jahon klassikasi namunalaridan pyesalarni ustozlarimiz yordamida sahnaga olib chiqyapmiz. To'g'risi, o'qishga kirishdan avval darslar bunaqa maroqli o'tadi deb sira o'ylamagan edim, san'at sohasi men kabi ich-ichidan istaganlar uchun ekanligini angelayapman.

O'Z ISHINGNI QOYIL QIL!

Aktyorning vazifasi inson ne maqsadda yaratilgani, uning xarakteri, taqdiri, xatolarini tomoshabin anglashiga ko'maklashish, unga ko'zgu bo'lishdir. O'z rolini ishonchli o'ynay olgan aktyorgina uni kuzatayotganlarga nafi tekkan bo'ladi, ayni damda hayotdagi vazifasini ham bajaradi. Kishilik jamiyati o'z kasbini qoyil qila oladigan, boshqalarga yordam beruvchi, shu bilan birga, zarari tegmaydigan ana shunday shaxslarga doim muhtoj. Bu professional bankir bankda, mohir oshpaz oshxonada, bilimli o'qituvchi maktabda o'rnini topgandek gap. Aktyor ham shunday, o'ziga mos bo'lgan rolni qiyomiga yetkazib ijro etdimi, gap-so'z yo'q! Bu kaminaning ojizona qarashlari, xolos, harqalay, shunday maqsadlar bilan olg'a intilyapman. Ammo bugun san'atkor nomiga dog' tushirib, san'atni kor (yumush)ga aylantirayotganlarni ko'rib, ustozlarimning aytganlari qanchalik rostligini tushunib yetyapman. O'z iste'dodini internetga chiqib, turli bemaza qiliqlar, beo'xshov hazillar, bachkana harakatlarga sarf etib, buning evaziga mo'may pul topayotganlar o'zlarini haligacha aktyor sanashadi. Vaholanki, masxarabozlikning ham cheki bor. Ularning safida el nazariga tushgan san'atkorlarning borligi ham yosh aktyorlarni ikkilantirib qo'ymoqda. Mashhur kinoaktyor Charli Chaplin ijrolarini eslaylik, qanchalik kulgili bo'lmasin, uning har bir harakati, ko'z qarashlari, imo-ishoralarida dard, qayg'u mujassam bo'ladi. Mana bu mahorat, mana bu haqiqiy iste'dod.

Darslarda bejiz sahna madaniyati, tomoshabinga bo'lgan hurmat o'rgatilmaydi. Bekorga teatr – madaniyat o'chog'i deyilmagan, axir. Istardimki, kishilarni telefondan yiroqlatib, teatr ostonasiga yetaklasak. Istardimki, bugun vabodek tarqalgan “vayn” tomoshasidan charchagan avlodni kitob mutolaasi bilan mashg'ul qilsak. Afsuski, barchasi bir-biriga bog'liq bo'lgan muammolar, birini hal qilmoqchi bo'lsang, boshqa biri qarshingdan chiqaveradi. Zamon shiddati esa bizni quvib o'tib ketmoqda. Aktyorlarning holati yuqoridagidek bo'lib qolaversa, millatni uyg'otishga kechikamiz, chog'i. Shekspirning “Gamlet”ida teatr haqida shunday ajoyib fikrlar keltirilgan: “Har bir aktyor tabiiylik chegarasidan chiqmasligi shart va har qanday haddan oshmoqlik teatrning maqsadiga xilofdir. Chunki hamma davrlarda teatrlarning murodi – tabiatning ro'parasiga oyina tutish, sharo-fatga ham, qabohatga ham ularning chin basharalarini ko'rsatish, tarixdagi har bir zamonning yuzini bo'yoqsiz qilib namoyon qilishdan iboratdir”. Demak, bugun ommaning ehtiyoji uchun yengil hazm bo'luvchi chiqishlari bilan mashg'ul aktyorlar o'z vazifalarini unutayozibdilar. Shukr, teatrlar hali bo'shab qolganicha yo'q, ba'zi milliy kinolarimizda haligacha saviya bor. Sohaning jonfidolari hamon mehnat qilishmoqda.

“VOQEA JOYI”

Kamera qarshisidagi ilk katta qadamlarimdan biri “Mahalla” telekanali orqali efirga uzatiluvchi detektiv janrdagi “Voqea joyi” turkum telenovellalari bo'ldi. Suratga olish jarayonlarida kamera bilan ishlash, tomoshabinni his qilib turish, ijodiy jamoa bilan hamnafaslikda harakat qilish, yurakdan gapirish kabilarni o'rgandim. “Voqea joyi” rejissori Abdudoqir Vahobov esa mening xato va kamchiliklarimni to'g'rilashga yordam berib, tomoshabin e'tiborini tortish sirlarini o'rgatyapti. Yana bir yoqimli jihati, suratga olish ishlari yurtimizning turli joylarida bo'ladi, bu qo'shimchasiga sayohat degani. Har juma kuni kechki payt qishlog'imda, uyimizda hamma ishini yig'ishtirib, televizor qarshisiga tizilib olishar ekan. Nimaga? Kamina ko'rinish beradigan “Voqea joyi”ning navbatdagi qismini o'tkazib yubormaslik uchun. Oila a'zolarimga telenovella unchalik qiziq emas, mening chehramni ko'rishsa, erishayotganlarimdan ozroq bo'lsa-da faxrlanishsa yetadi! Ularga boshqa narsa kerak emas!

“DOVYURAKLAR”

Shu kunlarda davlatimiz rahbari topshirig'iga asosan rejissor Izzat Qalandarov “Dovyuraklar” serialini suratga olyapti. El suygan san'atkorlar Tohir Saidov, Bobur Yo'ldoshevlar va yana bir qancha ijodkorlar qatorida kamina ham mazkur serialda rol ijro etyapman. Serialning asosiy maqsadi – tinchlik eng oliy ne'mat ekanligini yosh avlodga uqtirish. Qolaversa, voqealar rivoji, keskin to'qnashuvlar, muhabbat qissalari, ziddiyatlar serialning juda qiziqarli bo'lishiga xizmat qiladi. Men unda 20 yashar jiddiy, kamgap va sofdil Odil ismli yigitni gavdalandiriyapman. Ijodiy jamoa bilan ishlash ko'nikmalarimni oshirish barobarida bu ish menda yaxshigina taassurotlar qoldiryapti. Ishonamanki, menga yuklatilgan vazifani sidqidildan ado etaman va bu kelajakda erishadigan yutuqlarim uchun poydevor bo'ladi.

O'ylashimcha, muvaffaqiyatga erishish uchun kishiga 3 narsa zarur: tartib, intizom va harakat. Nasib etsa, o'zim va ota-onam orzu qilgandek yetuk shaxs, el suyuvchi san'atkor bo'lib yetishaman.

Otash YASHIN yozib oldi

AFSONA VA HAQIQAT ORALIG'IDA

Afsonalar va haqiqat o'rtasidagi bog'liqlik insoniyat tarixidagi eng qiziqarli mavzulardan biridir. Ular orqali insonlar o'z hayotlaridagi muhim qadriyatlar, axloqiy masalalar va tarixiy saboqlarni ifoda etishadi. Afsona va haqiqat o'rtasidagi chegaralar nozik bo'lishi mumkin, lekin ularning birlashuvi insoniyat tasavvurining va ijodining cheksizligini ko'rsatadi. Quyida bir necha ming yillardan buyon afsona va haqiqat oralig'ida avloddan avlodga o'tib kelayotgan voqealar haqida gaplashamiz.

Kamelot - Qirol Arturning afsonaviy saroyi va qirolligi bo'lib, u Buyuk Britaniya tarixiga oid asarlarda mukammal adolat, tinchlik va farovonlik timsoli sifatida tasvirlanadi. Afsonalarga ko'ra, qirol Artur Kamelotda "dumaloq stol" ritsarlari bilan yig'ilib, birgalikda Britaniya va uning xalqini himoya qilish uchun rejalar tuzishgan. Kamelotning joylashuvi haqidagi fikrlar turlicha bo'lib, uni hozirgi Angliya hududida joylashgan deb tasvirlashgan. Biroq bu joyning chindan mavjudligi haqida hech qanday tarixiy dalil yo'q. Kamelot afsonasi o'rta asrlarda mukammal farovon jamiyatni aks ettirish uchun yaratilgan bo'lishi ham mumkin.

Kamelot afsonalarida obrazlar muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, ulardan biri sehrgar Merlin. U Britaniya afsonalaridagi eng mashhur sehrgar sifatida tanilgan. Merlin sirli va kuchli sehrgar bo'lib, ko'pincha qirol Arturga yordam bergan, uning maslahatchisi hamda do'sti bo'lganligi rivoyat qilinadi. Merlinning hikoyasi qadimgi keltlar mifologiyasiga asoslangan va o'rta asrlarda turli xil yozuvchilar tomonidan boyitilgan. Qolaversa, Ekskalibur qilichi afsonasi ham mashhur. Ekskalibur - Qirol Arturning afsonaviy qilichi bo'lib, u Britaniya afsonalarida muhim o'rin tutadi. Ekskalibur o'zining sirli qudrati bilan boshqa qurollardan ajralib turadi va faqat haqiqiy qirolgina uning yordamida odil hukmronlik qila oladi. Qilichning tarixi turlicha hikoya qilinadi, lekin eng mashhur afsonalarda u Arturga Merlinning yordami bilan suvparisi tomonidan berilgan deya keltiriladi.

KAMELOT AFSONASI

TROYA HAQIQATI

Troya shahri qadimgi yunon afsonalari va tarixida markaziy o'rin tutadi. Shahar minglab yillar davomida afsonaviy joy deya taxmin qilingan bo'lsa-da, arxeologik izlanishlar natijasida uning mavjud ekanligi tasdiqlangan. Uning mashhurligi ko'p jihatdan Gomerning "Iliada" dostoni bilan bog'liq bo'lib, bu asarda Troya urushi va shahar taqdiri haqida hikoya qilinadi. Urushning boshlanishi yunon malikasi Yelena bilan bog'liq. Yelena Sparta qiroli Menelayning xotini bo'lib, u Troya shahzodasi Parij tomonidan o'g'irlanadi. Bu hodisa yunonlarning Troya ustidan hujum boshlashiga olib keladi. Urush davomida yunonlar Troya shahrini to'qqiz yil qamal qilishadi, ammo shaharni olishga muvaffaq bo'lishmaydi. Nihoyat, ular hiyla-nayrang qo'llab, katta yog'och ot ichiga yashirinib, shahar ichiga kirib olishadi. Shu tariqa spartaliklar Troyani ichidan yengishadi. Bu voqea tarixda "Trojan oti" afsonasi sifatida mashhur. Qolaversa, tarixdagi eng muvaffaqiyatli harbiy hiyla deya e'tirof etiladi.

Arxeolog Genrix Shlimann 1870-yillarda hozirgi Turkiya hududida qazishma ishlarini olib boradi va bir nechta madaniy qatlamlardan iborat yirik arxeologik yodgorlikni kashf etadi. Bu Troya edi. Shlimann tomonidan aniqlangan topilmalar bu joyning Troya shahri ekanligi haqida hech qanday shubha qoldirmagan. Ushbu joydagi qoldiqlar shahar tarixda bir necha marta qayta qurilganligini ko'rsatdi, bu esa mazkuryerda ko'p yillar davomida yashab kelgan xalqlar haqida ma'lumot beradi. Shlimannning topilmalari orasida mis va bronza buyumlar, binolar qoldiqlari va devorlar bor edi. Troya shahri tarix va afsonaning ajoyib uyg'unligi misolidir.

Atlantida qadimgi dunyo sivilizatsiyalaridan biri bo'lib, afsonalar va sirli hikoyalar markazida turadi. Bu yo'qolgan orol sivilizatsiyasi haqida ilk ma'lumotlar qadimgi yunon faylasufi Platonning asarlarida uchraydi. Uning "Timaeus" va "Critias" dialoglarida Atlantida boy va qudratli davlat sifatida tasvirlangan, u madaniyati va kuch-qudrati bilan boshqa barcha xalqlarni ortda qoldirgani haqida aytilgan. Atlantidaliklar afsonaviy Poseydon xudosining avlodlari bo'lib, yaxshi axloqli va mehnatkash xalq deya ta'riflangan. Biroq, ularning qudrati oshgani sari axloqsizlik va qudratga intilishlari ham kuchayib boradi. Axloqsizliklar cho'qqisiga chiqqanida Poseydonning qahri kelib, orolni va uning aholisini yo'q qilishga qaror qiladi. Oxir-oqibat bir kun va bir kechaning ichida Atlantida dengiz tubiga cho'kib ketadi.

Qolaversa, Platonning asarlarida Atlantida oroli Gerkules ustunlari (hozirgi Gibraltar bo'g'oz) ortida joylashgani aytiladi. Atlantida kuchli dengiz kuchlariga ega bo'lgan, Yevropa va Afrikaning katta qismlarini boshqargan davlat bo'lgan. Uning poytaxti muhim savdo va madaniyat markazi hisoblanib, u yerda katta saroylar, oltin va boshqa qimmatbaho metallar bilan to'ldirilgan ibodatxonalar hamda zamonaviy irrigatsiya tizimlari mavjud bo'lgani haqida ham yoziladi.

Ko'plab olimlar va tadqiqotchilar Atlantidani haqiqiy geografik joylashuv deb hisoblab, uni topishga harakat qilishgan. Ushbu qidiruvlar ko'p yillardan beri davom etmoqda, lekin Atlantidaning aniq joyi yoki mavjudligi haqida hech qanday dalillar topilmagan. Ba'zi nazariyalar Atlantidaning yo'qolishini Santorini orolidagi vulqon portlashi bilan bog'laydi, boshqalari esa Atlantidani Amerika qirg'oqlari yoki Karib dengiziga yaqin hududda suv ostiga g'arq bo'lgan deya faraz qiladi. Yana Atlantida afsonasi qadimgi Kreta orolida mavjud bo'lgan Minoan sivilizatsiyasining halokati bilan bog'liq bo'lishi mumkin degan nazariyalar ham mavjud. Bunga sabab Minoan sivilizatsiyasi miloddan avvalgi 1600-yillarda vulqon portlashi va sunami tufayli yo'q bo'lib ketgan.

Lekin "Yo'qolgan shahar" haqidagi qarashlar afsona yoki haqiqat ekani haligacha aniqlanmagan. Aslida, bu umuman haqiqatdan yiroq bo'lishi, Platon bu voqeani o'z falsafiy qarashlarini ifodalash uchun allegorik shaklda tasvirlagan bo'lishi mumkinligi ehtimoli ham yo'q emas.

YO'QOLGAN SHAHAR —

ATLANTIDA

Aslimizdan uzoqlas

a

yollar mavzusi juda og'riqli va qizg'in. Jamiyat hayotida ayolning o'rne va qadri masalasi haqida gap ketsa, feministlarning chirog'i yonadi. Ayolni erkak bilan teng qilamiz deb mardikor bozorgacha keldik, fahsh bozori begona bo'lmay qoldi. Muammoning ildizi juda chuqur. Azaldan ayol erning ori, g'ururi bo'lib kelgan. Aslida ayol ulug'langan va e'zozlangan zot. Nega bu ulug'lik, e'zoz bugun g'aribgina ahvolda? Sabablari ko'p... Biz aslimizdan uzoqlashib ketganga o'xshaymiz. Xullas katta va chigal mavzu bu. Faqatgina muammoning bir tomoniga e'tibor qaratmoqchiman.

dan huv

Aqlli ayol hayotda o'zini ko'ndirib yashashi oson emas, erkak mehr-muhabbat xaridori, bunaqalarni yoqtirmasligi aniq..... Lekin bola tarbiyasida ayolning aqli ish beradi-da, eng muhim tomoni shu. Keyin oqilalarimiz, ba'zan o'zim ham betgachoparlik bilan adolatparvarlikni aralashtirib yuboraman. Bilib qolsam darrov chekinaman. Yoki biz aql deb yurganimiz ham aslida boshqa narsamikin, nafsning mo'ralashimikin...

Bir tanishim bor juda ma'nili, o'qimishli ayol. Taqdirmi... ishqilib yoshi bir oz katta bo'lib qoldi. Birov farzandsizlik sabab ajrashgan ekan, o'rtaga tushishimni iltimos qildi. O'zimcha har ikki tomonni taniyman. Qizning dunyoqarashi keng, did, saviyasi shakllangan. Yigit esa umuman kitob o'qimagan, saviya ham o'ziga yarasha... muhimi, u tanlash vakolati-

ga ega. Yo'lda boryapman, qizni ayab o'ylayman... "E, qizlarning qadri shundaymi... ichim achiydi qizga.... ammo shunday o'tishi ham azob, bir kun kerak-ku farzand, qolaversa, bunday aqlli ayollar zo'r ona bo'ladi, yaxshi tarbiyachi, intellekti yuqori, hech bo'lmasa o'zining qo'li quruq qolmasin...". Ming xayollar bilan ikkalasini uchrashtirdim. Biror soatlar gaplashishdi. Yigit mehnatdan qochmaydi, ammo fikri yo'q, buyursangiz qiladiganlar toifasidan... Ichimda o'zim bilan o'zim bahslashdim... Tashqariga chiqarmadim. Ertasi kuni qiz: "Opajon, rahmat sizga e'tibor uchun, ammo o'zimni ko'ndira olmadim, ichim yondi", deydi. Bir xursand bo'ldim, bir xafa bo'ldim...

Yana shunga o'xshash bir holat. Hayotini izga qo'ya olmagan bir singlim kutilmagan gapni aytib qoldi. "Opa, qizlaringizga kitob o'qitmang, ular Tolstoy, Dos-toyevskiy, Sholoxov yana eslay olmayman kimlanidir aytdi... umuman o'qimasin, hayotning ranglarini almashtirib qo'yadi. Kitob o'qib murosani unutdim, yo'lim kurash maydonidan o'tdi, munofiqlarning yuzini ko'rishdan bezdirdi, nima qilay, kitob o'qimasam shulardan be-xabar, beg'am yasharmidim... Hayotimni yo'lga qo'ya olmadim... o'qigan kitoblarim ichiga sochilib ketdimikin, azoblanib yashash, zulmga sherik bo'lish... erimga ham ko'nika olmadim, gapida ma'ni yo'q, bachkana, zerikarli odam, ma'rifatdan uzoq jon..." So'z topa olmay qoldim... Bularni izhor qilgan ayol yupanch va taskinga multoj ham emas edi. Bir tomondan u haq edi, ammo yana boshqa tomoni ham bor-da... Oradan ancha yillar o'tdi... ammo kitob o'qish masalasi doim ongimda qarama-qarshi fikrlarni keltirib chiqaraveradi. Hur fikrli bo'lish ayolga azobmikini... yoxud aql tuyg'ularni boshqarib turishi shartmikini...

Oybekning ayoli Zarifa opa qanchalargo'zal muhabbat, ardoq, qadr... Hech bir o'rinda Oybekdan oldinga o'tmaydi, harakat ham qilmaydi, har bir satrini biladi, avaylaydi, ammo so'z aytishda o'rnini biladi. Abdulla Qahhorning umr yo'ldoshi Kibriyo opa ma'lum muvozanatni mahkam tutadi. Ayolligi har bir harakatida seziladi. Saida Zunnunova erini saqlab qolish uchun mahkama ostonasini boshpana tutdi. Enamchi, "erkak yarim pir, gapini

qaytarma, oilani tutish osonmas, bir pas tilingni tiy, o'tadi, aqling o'zingga og'irlik qilmsin", derdi. Momomlarchi, ularda aql bo'lmadimikin... yo'g'-ay kayvoni edilar, hatto erkaklar maslahat so'rardi...

Orada muvozanat buzildimikin. Erkaklar ayolga boshpana, yupanch, taskin, ishonadigan quvvat, suyanadigan kuch, orzulariga umid bo'lishi kerakmikin. Talabni men ayolligimga borib qo'yayapmanmi... Bir kuni er xotin bir masalada tortishib tursak, o'g'lim "onajon, shuncha o'qisangiz ham ayollikdan nasibangiz borakan-da" deb qolsa bo'ladimi. Balki shundaydir... Alam qildi, ammo ayol bo'lish qanday yaxshi, sen uchun kimdir o'ylasa, tadbir qilsa, yana...

Erkak barcha sohada ayolni ilmiy, diniy, aqliy, ruhiy jihatdan qo'llashi, ardoqlashi lozim. Ruhiy birlik bo'lsa, ruhiy anglov bo'lsa, qanchalar go'zal. Ishdan qaytishda uyiga ichkilik olib kelmasa kirgazmaydigan erga ko'nib, oilani saqlab qolgan opani ko'rib, hayronligimni va ehtiromimni yashirmaganman.

Tenglik kerak emas, er oldinda, ayol orqada... namozda orqa safda turganday bo'lsa qani... Er hayotda ham imomga aylansa, ayollar ortda turib unga ergashsa. Ilohim, erkaklarimiz ortidan umid va ishonch bilan yurish nasib etsin! Oiladagi posangi erkakning aqli, ayolning sabridir.

Ayol aqli, erkak noshud degan fikrdan yiroqman. Odam Ato ilm-ma'rifat bilan siylandi. Har jabhada erkaklarga suyanamiz, ba'zan tayanchlarimizning o'zi tirgakka muhtojday bo'lib qolayapti-da... Ayolning yaratilishdan kimgadir suyanish hissi bor. Ishonch hissi o'rnini boshqa narsalar egalamoqda. Mana shu suyanadigan yelkalar cho'kib borayotganday...

Yozuvlar kimnidir oqlash yoki qoralash uchun emas, har kim o'z o'rnini bilsa, o'rnida tursa, jamiyatda baxtli oilalar, xotirjam ayollar ko'p bo'lardi-da. Ilohim, o'zbekning ayoli baxtdan yarqirasin, baybichcha bo'lib erkakning ko'nglini to'ldirsin! Har ayolning o'z uyi, o'zi bekalik qiladigan qo'rg'oni bo'lsin!

Sanobar TO'LAGANOVA
filologiya fanlari doktori

**Bu dunyoning armonlari ko'p ekan,
Ketar bo'lsang, tomonlari ko'p ekan,
Chechagidan somonlari ko'p ekan,
Xayr dema, xayr dema, sevgilim.**

**Yarmi qora, yarmi oqdir dunyoning,
Yarmi sahro, yarmi bog'dir dunyoning,
Yarmi visol, yarmi dog'dir dunyoning,
Xayr dema, xayr dema, sevgilim.**

Xurshid DAVRON

**AQShlik rassom Edvard Hopperning
1942-yilda ishlangan nomsiz kartinasi.
Chikago san'at institutida saqlanadi.**

